N°. 5. Vrijdag 18 April 1902. 2de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling*. f 2.00
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 3.00
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.10
Men abonneert zich voor minstens zes maanden ingaande op den dag der eerste toezending f 1.—

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . - 0.09
» » » 1000 » . - 0.08
» » » 3000 » . - 0.07

REDACTIE: De 4de Commissie, aan welke de verspreiding van populaire kennis omtrent Oost- en West-Indië is opgedragen.

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd aan de Redactie", en gezonden aan den Heer G. E. V. L. VAN ZUYLEN, *Voorzitter der Redactiecommissie*, **7a Heerengracht**, of den *Secretaris*, Mr. G. VAN SLOOTEN Azn., **43 Conradkade**, beiden Den Haag.

Voor de Administratie en Advertentiën wende men zich tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" **Haagpoort 4,** Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

De Vereeniging vestigt zooveel mogelijk, zoowel in Europa als in Indië, afdeelingen, die te zamen met het hoofdbestuur dit doel trachten te bereiken.

Ieder lid wekke in zijne omgeving, zooveel mogelijk, anderen op om lid der Vereeniging te worden en geve daartoe dit blad na het gelezen te hebben aan vrienden en bekenden.

Inhoud van dit nummer.

Voor den noodlijdenden Javaan.

Bleef in kas	f	13.99
Van een onbekende	-	2.50
Van het Deventer Dagblad	-	81.65
Van den Burgemeester der gemeente Elst opbrengst eener gehouden collecte	-	134.05
Van de afdeeling Nijmegen	-	14.50
Van den Burgemeester van Meerkerk	-	10.—
Van G. den Haag	-	10.—
Verkocht 3 boeken van O. Knaap	-	3.—
id 5 exemplaren Sakinum	.	3.75
Van J. d. G. uit Utrecht	.	2.50
Van P. id.	-	2.50
Van J. Ph. R. door bemiddeling van de Administratie der Nieuwe Courant	-	2.50
Van onderofficieren en minderen der Veld-Artillerie te 's-Hage	-	8.18½
Van „Soeka Toeloeng" opbrengst van een weldadigheidsfeest der Vereeniging „Tollens" te Breda	-	152.22
Totaal	f	441.34½

Zooals men uit de Oost-Indische berichten in dit nummer zien zal, wordt thans ook in O.-Indië van alle kanten geld bijeengebracht, om den nood in Midden-Java te lenigen.

Op eene enkele uitzondering na, verleent ook de dagbladpers haar krachtigen steun en zelfs die eenige opposant brengt hulde aan 't geen door van Emmerik gedaan wordt en zou aan 't inzamelen van geld willen meedoen, als hij tijd en gelegenheid had, om zelf mee de ongelukkigen te gaan verzorgen.

Aan den **Burgemeester van Elst** en de Vereeniging **Tollens in Breda**, onzen bijzonderen dank. Wij hopen, dat hun goede werken nog veel navolging zullen vinden. Wij herhalen het: **de goede wil en het doorzettingsvermogen van enkelen** is volvoldoende **om eene collecte te doen slagen.**

Er is nog veel hulp noodig.

Mededeelingen:

I. Van de Redactie.

De uitgever *F. van Rossen*, Heerengracht 281 te Amsterdam, verzocht ons mee te deelen, dat de roman **Sakinum** alleen tegen den verminderden prijs van f 1,50 (waarvan de helft voor den Javaan) wordt geleverd, wanneer het boek direct aan hem wordt aangevraagd, en dan uitsluitend, na ontvangst van een postwissel.

Het boek van den heer *O. Knaap*: **Eenige jaren kunstleven te Batavia** is voor f 2 te bestellen bij de uitgevers van het „Koloniaal Weekblad", Haagpoort 4, Den Haag, of aan het Bureau van „Oost en West", Heerengracht 4. Ook daarvan is de helft voor den Javaan!

II. Voetbalwedstrijd.

H. V. V. tegen D. S. V. V.

Wij vestigen op nieuw de aandacht op den Voetbalwedstrijd, die **a.s. Zondag 20 Aprildes namiddags ten 2 ure** *ten bate der noodlijdenden op Midden Java* zal worden gehouden op het terrein der **H.V.V.**, aan den Wassenaarschen weg te 's Gravenhage.

Voor de **tombola**, die daaraan verbonden is, zijn zeer fraaie prijzen ingekomen, die *Maandag* en *Dinsdag* 21 en 22 dezer, in het locaal van „Oost en West" **Heerengracht 4** zullen worden tentoongesteld. De datum der verloting zal nader worden bekend gemaakt.

Toegangskaarten, *die genummerd tevens loten zijn voor de tombola*, kunnen voor **f 0.50** aan genoemd bureau Heerengracht 4 van 10- -12 v.m. en van 2—4 namiddag worden gekocht.

Ook op het terrein zijn ze a.s. Zondag te verkrijgen.

Afdeeling Utrecht en omstreken.

De Commissie, bedoeld bij art. 10 sub f van het huishoudelijk reglement, heeft de rekening en verantwoording van den Penningmeester over het jaar 1901 nagezien en accoord bevonden.

De Commissie,
Mevr. R. A. SCHAEPMAN,
geb. EHRHARDT.
T. ONGERBOER.

Utrecht, April 1901.

Toelichting voor het Bestuur: Daar bovengenoemde commissie eerst op de laatste algemeene vergadering (22 Maart) werd benoemd, werd de rekening en verantwoording over 1901 alstoen voorloopig goedgekeurd, nadat zij door het bestuur was nagezien.

Het Bestuur.

Stoomvaart tusschen Java, China en Japan.

Er is de laatste twee weken in de Nederlandsche pers veel gesproken over het door de Regeering aangeboden wetsontwerp, om eene nationale Stoomvaartlijn tusschen Java, China en Japan te subsidieeren.

In hoofdzaak liepen de beschouwingen over de vraag, wie de toe te kennen subsidie zal moeten betalen? De Regeering stelt voor, om daarvan de helft te doen dragen door de Nederlandsche, de andere door de Indische schatkist. Op enkele uitzonderingen na, vond in de pers het denkbeeld, om niet meer alléén Indië te belasten met uitgaven, die grootendeels Nederland en de Nederlanders ten bate komen, algemeen bijval.

Slechts in één blad echter lazen wij een afkeurend oordeel over het idee „subsidieering" zelf.

Toch is de vraag, of het subsidieeren dezer particuliere scheepvaartonderneming wel ligt op den Regeeringsweg, zeker de voornaamste en omdat de verst-strekkende motie recht heeft het eerst behandeld te worden, zullen wij daarmee beginnen.

Het „Algemeen Nederlandsch Exportblad" had in zijn nummer 412 van 20—27 Maart een artikel waarboven stond geschreven: „ENERGIE OP STAATSKOSTEN", waarvan wij, om onze lezers op de hoogte der quaestie te brengen, de eerste alinea zullen overnemen:

„Ingediend is een wetsontwerp houdende machtiging tot het sluiten eener overeenkomst voor het onderhouden van een geregelden stoomvaartdienst tusschen Java, China en Japan. Daarmede wordt beoogd eene nieuwe poging om eene geregelde stoomvaartverbinding tusschen Java, China en Japan in het leven te roepen onder Ned. vlag, welke reeds 25 jaar geleden werd beproefd. De daarvoor op de Indische begrooting voor 1879 gebrachte som van f 100,000 werd evenwel door de Tweede Kamer geweigerd. In 1880 werd echter een bedrag van f 40.000 toegestaan ter ondersteuning van een stoomvaartdienst tusschen Soerabaya en China via Macassar en Manilla, welke dienst later werd uitgebreid. De aanvankelijke uitkomsten beantwoorden evenwel niet aan de verwachting en de overeenkomst werd na den verstreken termijn niet verlengd. In 1896 werd nogmaals een poging, nu in verbinding met Japan beproefd, doch de dienst werd wederom gestaakt, nadat een verlies van ruim f 163,000 was geleden."

Elders in hetzelfde nummer worden dan, aan de hand der Memorie van Toelichting van de Regeering, de gronden aangegeven, die haar deden besluiten om het geven van een subsidie voor te stellen.

De Regeering meent, dat een stoomvaartlijn tusschen Java, Japan en China alleen mogelijk zal zijn, wanneer de onderneming in staat zal zijn om de eerste jaren nagenoeg zonder winst, zelfs met verlies, te blijven werken in afwachting van betere tijden. En aangezien zij er aan twijfelt, of het in ons land gelukken zou om zulk een onderneming op touw te zetten en te drijven zonder regeeringssteun en zij uit een economisch en politiek oogpunt ze toch graag zou zien tot stand komen, stelt ze voor om den Staat een gedeelte van de te loopen risico te doen overnemen.

De Regeering zet de vooruitzichten uiteen, wijst op het toenemend handelsverkeer en voegt daarbij een staat, welke een overzicht geeft van de ontwikkeling van het handelsverkeer sedert 1890. Ten slotte worden ook nog eenige cijfers gegeven omtrent het goederenverkeer met Singapore en Amerika.

Verder wordt gewezen op de beteekenis van Noord-China, als afzetgebied voor Java-suiker en op die der uitvoerartikelen naar Japan, als suiker, indigo, alcohol, kapok, ruwe katoen, caoutchouc, rotting, coprah, tin en specerijen, zoomede in den laatsten tijd ook, chinine.

Voor suiker is Japan een belangrijk afzetgebied, gelijk uit een bij de Memorie van Toelichting gevoegden staat blijkt. In 1898 werd in Japan ingevoerd 9,983,865 K. G. en in 1900 27,667,924 K. G. Ook de invoer van andere producten uit onze bezittingen naar Japan is stijgende en met voldoening wordt geconstateerd, dat het aantal Nederlandsche handelshuizen in China en Japan toeneemt. Ook voor aanvoer van werkkrachten (koelie-invoer) zal de stoomvaartlijn zeer nuttig werken, evenzoo voor het indirect verkeer met de Westkust van Amerika.

Welk aandeel wil nu de Regeering nemen in de te loopen risico? Dit blijkt uit de 2e alinea van het door ons aangehaalde stuk uit het Exportblad:

„De navolgende voorwaarden werden bedongen: Uitkeering aan den Staat van 2/5 van hetgeen van de winst der onderneming overblijft, nadat aan de aandeelhouders 5 pct. over het gestorte kapitaal zal zijn uitgekeerd en 3/4 van hetgeen van de overige 3/5 beschikbaar blijft, nadat de vennootschap daaruit 4 pct. van het gestorte kapitaal heeft genoten. De Staat geeft een Subsidie van f 300,000 per jaar gedurende de eerste vijf jaren; f 250,000 per jaar gedurende de tweede vijf jaren en van f 200.000 per jaar gedurende de derde vijf jaren. In geval van liquidatie, die niet mag geschieden zonder toestemming der Regeering vóór dat het aan subsidie genotene is terugbetaald, valt aan den Staat ten deel alles, wat na delging der schulden en terugbetaling à pari van het aandeelenkapitaal beschikbaar blijft. Tweederden van de stoomers moeten in Nederland gebouwd worden en de dienst zal een vierwekelijksche moeten zijn. Schepen noodig tot eventueele uitbreiding van de vloot zullen alle in Nederland gebouwd moeten zijn."

Na medegedeeld te hebben, dat in Indië de Kamers van Koophandel, behalve die te Semarang, vóór het plan waren en ook de Amsterdamsche Kamer van meening is, dat Regeeringssteun aan de ontworpen vierwekelijksche stoomvaartverbinding niet mag worden onthouden, geeft de redactie van het E. B. in een onderschrift hare meening als volgt:

„Wij zijn nooit voorstanders van subsidie geweest en zien er ook nu niet veel heil in, dat de ontwikkeling van zoodanige verbinding afhankelijk zal worden gesteld van een regeerings-subsidie. Regeerings-subsidie heeft o.i. alleen reden van bestaan, waar voor buitengewone snelheid van personen- en brieven-vervoer eischen worden gesteld, die de vrachtvaart niet zonder groote geldelijke opoffering kan bevredigen.

„Ook op zichzelve geeft het subsidie allerminst de waarborgen, dat de zaak, waarvoor het wordt aangewend, deswege commerciëel wordt aangevat en ontzenuwt de toelichting in dit geval niet het argument destijds van bevoegde zijde in Azië uitgesproken, dat de Nederlandsche proefneming in Oost-Azië mislukte, omdat zij ondoelmatig werd aangevat".

Tegen dat oordeel valt zeker in theorie niet veel in te brengen, maar nu het een feit schijnt te zijn, dat zij, die in de eerste plaats groote belangen bij het tot stand komen der stoomvaartlijn hebben, geen kans zien om zonder regeeringssteun op nieuw eene degelijke poging te doen om ze in het leven te roepen en in het leven te houden, zouden wij het toch jammer vinden, als ze, door gemis aan dien steun, zou achterwege blijven.

Want al nemen wij aan, dat er waarheid ligt in de meening der Semarangsche Handelsvereeniging en de Kamer van Koophandel te Semarang, dat de vreemde vlag en het vervoer via Singapore den handel ook thans voldoende gelegenheid aanbieden om zich te ontwikkelen, en dat niemand in Oost-Indië door het subsidieeren eener nieuwe stoomvaartlijn zou worden gebaat, het valt aan den anderen kant niet te ontkennen, dat er nationaal en zelfs politiek belang is bij het tot stand komen der geregelde stoomvaartgemeenschap onder Nederlandsche vlag. Het moge voor ons eigen gevoel niet aangenaam zijn, als wij in de M. v. T. lezen: „Bij de zeer groote ontwikke-„ling van het handelsverkeer in Oost-Azië is het „een weinig opwekkend verschijnsel, dat de Neder-„landsche vlag zoo goed als geheel uit het ver-

FEUILLETON.

Schets van de maatschappelijke positie der Inlandsche vrouw en van haar aandeel bij den arbeid in de residentie Probolinggo.

(Vervolg.)

Geen wonder dan ook, dat deze Madoereesche vrouw vroeg oud wordt; op betrekkelijk jongen leeftijd krijgt ze al iets mannelijks, iets rimpeligs over zich.

Zie bv. die vrouw daar eens met die groote mand op het hoofd, zooeven nauwelijks door twee mannen op te nemen. Flink stapt ze door, niettegenstaande het zware gewicht, dat zij te dragen heeft, waardoor het krachtig ontwikkelde bovenlijf bijna geen deel neemt aan de beweging van het loopen. En nog kan ze meelachen en praten en zelfs het kindje, dat zij in de slendang (lange, smalle doek) draagt, de borst geven.

Maar wordt de vracht haar te zwaar, dan gebeurt het niet zelden, dat het kind, haar door de grootmoeder en soms ook door den man wordt achterna gedragen, opdat het niet tehuis behoeft te blijven, waardoor het schade berokkend zou worden.

Zou daaruit geen liefde tot hun kind spreken? Zeker voelen zij veel voor dat manneke met zijn door het vele rijsteten opgezette buik, dat dikwijls een voorwerp is van vertroeteling en ijdelheid. Hoe potsierlijk wordt zoo'n kindje op een feestdag niet uitgedost!

De schreeuwendste kleuren en de allerzotste versierselen: geborduurde schoentjes, een hoed met veeren, zelfs een manillasigaar zijn nog niet „prachtig" genoeg, om het kind een trots te doen zijn van de moeder. Zij zelve blijft er even slordig bij, een enkele maal gebruikt zij wat poudre de ris, (bedak) of steekt een bloempje in het haar, doch dat is ook alles. Maar haar nering vergeet ze niet! Daarvan en daarmee leeft ze; de handel maakt een der hoofdgesprekken uit in de dessa.

Vrouwelijke handwerken kent ze niet, zelfs niet het naaien.

Moet de man een buisje hebben, hij koopt het kant en klaar op de pasar; heeft de vrouw een baadje noodig, zij koopt de stof, maar laat de *badjoe* vervaardigen door den een of anderen kleermaker, dien men altijd op een markt zal aantreffen. Terloops is boven reeds medegedeeld, dat de kleeding der vrouw hier over het algemeen van een donkere kleur is, zeker omdat zij dan minder gauw vuil toont.

Dit is ook oorzaak, dat hier het landschap ons oog minder aangenaam aandoet.

Komt men op een pasar, ziet men vrouwen op het veld aan den arbeid, de zwarte kleur harer kleeding steekt niet tegen den achtergrond af, geeft geen vroolijkheid en leven aan het geheel. Alleen het gegons en het gekrisel maken indruk, niet de individuën op zich zelve. Hoe geheel anders is dit alles, wanneer men b. v. door de Preangerregenschappen spoort!

Daar ziet men goudgele velden tegen de groene bergen en daar tusschen mannen en vrouwen in bonte kleederdracht zich langzaam verplaatsende van den eenen padihalm naar den anderen. Het doet u direct denken aan het idyllische, dat in het padi-snijden is gelegen, aan den verlovings- en minnetijd der dessajongelingschap. En hier?

Poëzie is verre te zoeken bij den Madoerees; practisch als hij is, weet hij ook uit iedere gelegenheid voordeel trekken.

Het zijn meestal alleen vrouwen, die padi snijden, moeders en jonge dochters; het oplettend oog van de eerste ziet allicht onder die jongeren een handige, vlijtige a. s. dochter, die voor haar zoon een goede partij zal zijn. Zeker een geschikte gelegenheid, om iemands zin voor werken te beoordeelen.

Maar aan den anderen kant zal ook een a. s. zoon een paar weken onder schoonmoeder's oog moeten werken, opdat zij een oordeel kan vellen over zijn ijver en werklust.

Ik vroeg eens een geestelijke, waarom de meisjes hier niet naar school gaan; die a. s. moeders zouden immers later hun kinderen beter kunnen opvoeden? De man vatte direct vuur: „O neen, mijnheer, dat zou in het geheel niet gaan. Stel u vóór, als die meisjes eens schrijven konden, dan zouden ze zeker niet nalaten, om buiten ons om een man te kiezen, omdat ze dan met den jongeling harer keuze zouden kunnen correspondeeren".

Waar, zooals boven is gebleken, de huwelijken zoo niet alle, dan toch zeer vele vooruit door de ouders der partijen bedisseld worden, en dan vooral met het doel ter erlanging van meer werkkracht in huis, daar is het wel te begrijpen, dat scheiding schering en inslag is.

Het bloote feit, dat een man bij de komst der vrouw min of meer ziekelijk wordt, is voldoende om hem te bewegen zich van zijn vrouw te laten scheiden. Van daag is de lieve Mani dan ook nog de vrouw van Tjangenek, morgen van Metra. Noch die beide mannen, noch het publiek ziet er iets in; Mani wordt er niet minder om geacht. Zelfs de publieke vrouw *) maakt hierop geen uitzondering, nimmer wordt zij met minachting bejegend.

Bij helder weer, met volle maan, worden er op de aloenaloen (plein vóór de woning van een Inlandsch hoofd) dikwijls danspartijen georganiseerd door deze vrouwen.

Zonder gewetenswroeging gaat ook de fatsoenlijke huisvader er naar toe om straks, misschien aangetrokken door de werkelijk kunstige bewegingen met handen, lichaam en hoofd van de danseres of wellicht door haar schoon gezang, ook een dansje tegen inzet te wagen of met de dame zijner keuze een gezellig praatje te houden onder een kopje koffie in de tijdelijke tenten, die ter plaatse worden opgericht.

*). Ter voorkoming van misverstand zij hier medegedeeld, dat er twee cathegoriën van publieke vrouwen in de inlandsche maatschappij bestaan, t.w.: de gewone publieke vrouw en de publieke vrouw tevens dansmeid of zooals zij zich bij voorkeur denken: dansmeid tevens publieke vrouw. Hoogst waarschijnlijk is het inlandsch publiek ook die laatste meening toegedaan, omdat in zijn oog de eerste cathegorie van vrouwen (hier *sènouk* genaamd) op een lageren trap staan, dan de laatste [*teledek*].

Ook in de inlandsche officieele stukken heb ik dikwijls dat onderscheid zien maken.

Veelal bestaat tusschen beide groepen van vrouwen rivaliteit

„keer met Japansche en Chineesche havens is „verdrongen", wij gaan volkomen met de Regeering mee, wanneer zij trachten wil op kunstmatigen weg, de energie wat aan te wakkeren en de driekleur op haar plaats te krijgen.

Gelukt die poging, dan komt ook het subsidie van bijna *vier millioen gulden* weer geleidelijk in 's lands kas terug, maar wij zien uit de „grondslagen der overeenkomst" niet duidelijk, hoeveel de Staat kans heeft te verliezen, wanneer ook deze nieuwe poging, niettegenstaande het subsidie, na ommekomst der 15 jaren of misschien nog vroeger, met verlies zou moeten worden geliquideerd.

Krijgt ook dan de Regeering niets, vóór dat alle schulden zijn betaald en de aandeelhouders met den pari-koers als grens, hun geld, voor zooverre het er is, terug hebben?

Dit is, dunkt ons, voor den Staat een te kwaden kans en moesten wij de voorwaarden opmaken, dan zou ik de aandeelhouders eerst dan betalen, wanneer er nog over was, na restitutie van het regeeringssubsidie.

De ondernemers toch zijn de mannen, die in de eerste plaats vertrouwen hebben in de toekomst hunner zaak.

Aan hen de groote voordeelen, die bij flinke winst, na teruggave der hoofdsom van het subsidie (zonder rente), door de onderneming gemaakt zullen worden.

Aan hen ook de verantwoordelijkheid om alles zoo in pikken, dat er, onder de bijzonder gunstige voorwaarden, waarop men begint, ditmaal geen fiasco is.

Aan hen dus in de eerste plaats de schade, wanneer men bedrogen uitkomt of wanneer de zaak niet goed is gedreven.

Niet aan de Regeering, die op hun verzekering meeging en buiten het bedrijf staat, want het Regeeringscommissariaat is als regel immers toch maar een formaliteit.

Als in dezen zin wijziging kan worden gebracht in de „grondslagen", dan zal wellicht ook de Redactie van 't Export-Blad tegen 't verleenen van subsidie geen bezwaar meer hebben.

Nog één ondergeschikt punt is er in het concept, waartegen wij een bedenking moeten uitbrengen d. i.: de verplichting om schepen te doen bouwen op Nederlandsche werven.

Wij zijn in beginsel steeds tegen alles, wat op protectie wijst en hier vooral, waar het een onderneming geldt, waarvan men lang niet zeker is, dat ze slagen zal, vinden wij het een fout om de ondernemers te beletten hun schepen te koopen, waar ze die voor 't minste geld het beste krijgen kunnen. Is dit in Nederland, dan des te beter. Maar in dat geval is het voorschrijven der verplichting ook zeker overbodig.

Wij zijn dus, onder voorbehoud van aanvulling der „grondslagen" evenals de Kamers van Koophandel van Batavia, Soerabaja, Padang, Makasser en Amsterdam en evenals het meerendeel der Nederlandsche pers voorstanders der gesubsidieerde stoomvaartlijnen. Blijft de vraag te behandelen: uit welke kas het te verleenen subsidie zal moeten worden betaald?

Aangenaam heeft ons de lof in de ooren geklonken, die vrij algemeen werd verkondigd over het in dit ontwerp aangenomen uitgangspunt, dat uitgaven, die zoowel ten bate der kolonie, als van 't moederland, dienen, voortaan niet meer alleen door de kolonie zullen worden betaald.

't Is zeker het begin van de ethische koers in ons Koloniaal bestuur zegt BLANDA in de „Controleur." Had men maar eerder dat beginsel toegepast dan zou er nu op Java geen in haar afmetingen en verhoudingen zoo bedenkelijke crisis heerschen. Zal men dien stelregel ook maken van terugwerkende kracht?

Maar hoewel hij verheugd is over het voor den dag komen van den grondslag der eerlijke verrekening met Indië en de sympathie der pers daarvoor, meent hij toch, dat deze eerste toepassing niet juist is en dat men door dit voorstel tegenover 's Rijkskas onrecht zou plegen. Naar zijn inzicht toch, zal Indië meer voordeel van de stoomvaartlijn trekken dan 't Moederland en gaat een gelijke verdeeling van 't subsidie tusschen de Staatskas en de Indische geldmiddelen daarom niet op.

Wij daarentegen begrijpen niet, hoe hij aan dat inzicht komt en wij staan in dit opzicht aan den kant der Semarangsche Kamer van Koophandel. Wij achten de eigen vierweeksche stoomvaartlijn geen onmisbare factor voor de uitbreiding van den afzet onzer O.-I. producten in China en Japan en zijn daarom van oordeel, dat subsidieeren uit de Koloniale kas weelde zou zijn.

Maar wij hechten er veel aan, dat de Nederlandsche vlag niet worde gemist op de handelsmarkt in Oost-Azië. Wij vinden het hier aanbevelenswaard, dat de Nederlandsche Staat het gemis aan ondernemingsgeest bij het volk leide en steune, maar daarom zeggen wij ook met de redactie van het Haagsche Vaderland, dat het te verleenen subsidie, **geheel uit de Nederlandsche staatskas moet betaald worden**.

Voor ons zou het overbrengen van de helft der lasten op de schouders van het reeds zoo zwaar beproefde Indië, een reden zijn om te hopen, dat het gansche subsidievoorstel door de Kamer werd verworpen.

WEEKOVERZICHT.

Belangrijk nieuws komt iederen dag uit België, een land, dat er slag van heeft, de aandacht van geheel Europa tot zich te trekken. De toestand schijnt daar zeer onrustwekkend, misschien kunnen wij dat nog eerder zeggen dan de Belgen, die te dicht bij den brand staan, om den omvang te kunnen beoordeelen. Over het geheele land breiden de werkstakingen zich uit, woeden allerlei kleine opstootjes en in de hoofdstad is het soms, alsof er een revolutie is uitgebroken. Het laatste is zeker het meest betreurenswaard, nog niet eens zoozeer, omdat menschenlevens daarbij zijn verloren, maar meer nog, omdat de strijd in Brussel's straten, voor zoover die niet ontstond door het rumoerig straatgepeupel, aangezet is door een minderheid, in de hoop de meerderheid daardoor te intimideeren, begonnen is, zonder dat men den afloop der verkiezingen heeft willen afwachten en dus van de zijde der betoogers ongetwijfeld voor een onrechtvaardige zaak wordt gevoerd. Het bleek ook thans weer, hoe weinig macht de leiders van het gepeupel over zijn optreden hebben en hoe talrijke personen van de soort der opgeschoten bengels, straatslijpers en dagdieven wel willen luisteren naar den socialist, wanneer hij aanprijst de opstand, de revolutie, de terzijde-stelling van de maatschappelijke orde, waartegen hun bestaan zich elken dag stoot, maar geen ooren voor hem hebben, wanneer hij tot kalmte en rust aanspoort. Ruiten stukslaan, schreeuwen, tieren en met steenen gooien schijnt voor die allen een te zoet vermaak, dan dat zij niet mede zouden trekken met elke partij, wier program hen dergelijke kan brengen. Wellicht zullen in de toekomst de machthebbenden niet zooals de romeinsche keizers aan het volk Arcus-spelen aanbieden om de gunst van den man, die op straat schreeuwt, machtig te worden, maar een speciale stadswijk laten bouwen, waarop men het gepeupel ééns in de maand kan loslaten en waarin het naar hartelust kan grasduinen. Het succes van zulk een maatregel lijkt ons verzekerd. Waarschijnlijk zal dan niet langer, zooals nu in België, het bestaan van den Staat in den waagschaal worden geworpen door den eersten den besten baliekluiver, die door het eerste schot in een straatgevecht te lossen, de hartstochten van de revolutie ontketenen kan.

Zuid-Afrika en de vrede houden ons nu reeds bijna drie weken bezig, zonder dat er eenig belangrijk nieuws komt. Wellicht zou het onredelijk zijn te verwachten, dat reeds na zoo korten tijd de onderhandelingen en besprekingen zoover zouden kunnen zijn gevorderd, dat bepaalde voorstellen konden worden gedaan, maar het reusachtig belang op allerlei gebied, dat men bij de beslissing heeft, kan niet anders, dan de menschen wat zenuwachtig maken. Dit wordt nog een beetje verergerd door de beurscanards, die telkens luid snaterend door de lucht vliegen. De ongeduldige stemming in Engeland blijkt ook uit de uitlatingen van verscheidene bladen, waarvan sommigen zelfs zoo ver gaan van te insinueeren, dat de Boerenleiders in waarheid heimelijk bezig zijn nieuwe veldtochtenplannen te beramen, in plaats van over een vrede te beraadslagen. Teekenend zijn ook de pleidooien van sommigen voor het gevangennemen van de Boeren-generaals, die men nu zoo mooi in zijn macht heeft. Tegenover zijn vijanden schijnt de Engelschman toch maar geen gentleman te kunnen worden.

Er komt een kansje, dat het Haagsche Hof van Arbitrage eens wat te doen zal krijgen. Een gerucht wil namelijk, dat het geschil tusschen Italië en Zwitserland daar berechting zal vinden. Het geheele krakeel ontstond om een anarchist, de vraag rijst dus, of het sop de kool waard is. Echter zit er meer een principieele vraag achter. Een Italiaansche anarchist gaf in Zwitserland een blaadje uit, waarin hij zijn hart ophaalde met op wijlen Koning Humbert allerlei schimpscheuten te schrijven. De Italiaansche gezant vroeg toen bestraffing van dit heerschap. Nu bepaalt evenwel de Zwitsersche strafwet, dat vervolging tegen beschimping van een vreemden souverein pas kan worden ingesteld op *directe* aanvrage van de betrokken regeering. De Bondsregeering deelde hem dat mede. In plaats nu den aangewezen weg in te slaan, schreef Silvestrelli een brief terug, waarin hij de wetgeving des lands kritiseerde en Zwitserland beschuldigde haar internationale plichten te verwaarloozen. Nog wat correspondentie op den aanmatigenden toon van dezen gezant, en de Bondsraad, die toch in eigen land eigen wet heeft te interpreteeren, had er genoeg van. Dr. Carlin vroeg te Rome het terugroepen van Silvestrelli, in het belang van de goede betrekkingen. Italië weigerde. Zwitserland verbrak toen alle relaties met Silvestrelli. En Italië deed hetzelfde tegenover dr. Carlin.

De Zwitsers hebben dus met hun houding te kennen gegeven, dat zij zich niet in het minst door een andere mogendheid zullen laten ringelooren en al ontstond de ruzie om een kleinigheid, door dit bijkomend moment kunnen zij niet terug.

In een van de boeken van Jules Verne wordt vermeld, dat de held van het verhaal, na in een schrikkelijk straatgevecht te San-Francisco te zijn bont en blauw geslagen, tot zijn verbazing bemerkte, dat er niets anders was te doen geweest, dan een Amerikaansche verkiezing van een vrederechter. De man had zijne ondervindingen op dat gebied zeker kunnen verrijken, wanneer hij in de Oostenrijksche kamer was geweest, toen dezer dagen gestemd zou worden over een schooltje op eene plaats, waarvan eigenlijk niemand in de kamer de juiste ligging kende. Er werd een stormaanval op het bureau ondernomen; de president, die juist een oratorium op de schel speelde, moest in den strijd dit symbool van zijn waardigheid prijs geven en liep gevaar van met zijn eigen presidiale bel een gat in 't hoofd geslagen te krijgen. Onderwijl griste een ander de papieren bijeen en scheurde ze aan snippers. Alles tot uitbundige vreugde en niet geringe stichting van het talrijk opgekomen publiek, dat tegenwoordig rijkelijk wordt versterkt met vreemdelingen, die de Oostenrijksche kamergevechten niet achterstellen bij de spaansche corrida's, wat opwinding en spanning betreft.

Meer dan eens kwamen in de Fransche pers artikelen voor, waarin de groote resultaten van het franco-russisch verbond werden gehekeld en de zaak voorgesteld, alsof de Russen alleen het geld der Fransche renteniers zouden willen hebben. In antwoord daarop kon men te St. Petersburg thans met rechtmatigen trots er op wijzen, dat juist het voorbeeldelooze resultaat van de jongste Russische leening toont, dat de vriendschap van Rusland en Frankrijk, het bestaan van uitmuntende betrekkingen met andere Europeesche mogendheden toelaat en dat het in 't licht stelt, Europa's volkomen vertrouwen in Rusland's vredelievende, rationeele en standvastige politiek, benevens in den hechten toestand der Russische financiën. De uitslag van de leening moest de Fransche dagbladschrijvers juist elke ongerustheid ten aanzien van de veiligheid der geldbeleggingen ontnemen en hun het onwederlegbaar bewijs leveren, dat een internationaal verbond niet op financieele berekeningen of geldelijke overwegingen berust.

Oost-Indische berichten.

Omtrent den nood op Midden Java, den Indische Bond en onderwijs-belangen.

Het *Handelsblad* en gelijkgestemden, die meenen, dat wanneer in Indië gebrek geleden wordt, de daar wonende Europeanen eerst allen in de zak moeten hebben getast, vóór wij hier van ons medegevoel met die arme hongerlijders behoeven te getuigen, zullen wel tevreden zijn, nu zij uit de laatstaangekomen Indische bladen kunnen lezen, dat men daarginds druk bezig is de handen in elkander te slaan, ten einde gelden te verzamelen, om den grooten nood te helpen lenigen.

Alleen de redacteur van de *Locomotief* is nog niet overtuigd, dat particuliere hulp ook goed kan doen. Sprekende over de groote sommen, reeds door de regeering besteed aan reliefwork, voorschotten enz., noemt hij de giften van personen, die uit zielsmedelijden met de ongelukkigen behoefte gevoelen ieder hun penningske te offeren, „*druppels water in de zee*", en eindigt met de woorden:

„Was ik, als de heer v. Emmerik met zijn heilsleger te Salatiga, in staat om zelf daadwerkelijk uitdeelingen te houden, wonden te verbinden, zieken te behandelen, geneesmiddelen, kleêren en voedsel uit te deelen, ik zou niet aarzelen in de *De Locomotief* steun te vragen tot bekostiging van deze dingen — maar dat ben ik helaas *niet*, ik heb er geen tijd en geen geschiktheid voor, en maak dan ook maar geen ijdel vertoon."

Wij zijn het meer eens met het *Nieuws v. d. Dag van N. I.*, waar dit schrijft:

„De Heer Brooshooft zeide in de Locomotief, dat onze giften zouden zijn, als een druppel in een brandend vuur. Och, het kan wel zijn! Maar e e n i g e n nood wordt er toch mee gelenigd, en al waren het maar honderd zakken rijst, die konden worden verstrekt, dan zoude dit het levensonderhoud van honderd gezinnen zijn, en meer, gedurende eene volle maand.

En dan, het is zoo zalig om te geven, het stemt zoo gelukkig, indien men niet behoeft stil te zitten, maar ten minste i e t s kan doen, al is dat dan ook niet veel, tot leniging van den nood".

Wij meenen, dat elke ware liefdegave wel degelijk „*tranen droogt*", dat het onze bruine broeders en zusters goed zal doen, te merken, dat er ook hier in Nederland velen zijn, die persoonlijk voor hen voelen, die in tijden van nood behoefte hebben, dit op tastbare wijze te toonen, en die, al kunnen zij zelve niet handelend optreden, toch gaarne bereid zijn door het zenden van gelden anderen, die tot goed doen wel in de gelegenheid zijn, te steunen en in staat te stellen dit nog in meerdere mate te doen.

En om bij hetzelfde hierboven aangehaalde beeld te blijven: de waterstraal die den brand bluscht, bestaat immers uit vele kleine druppels; wie kan zeggen, welke daarvan het meest doeltreffend waren, en wie zou de verantwoording op zich durven nemen, niet alle druppels tot het blusschingswerk mee te doen helpen?

Natuurlijk is het *voorkomen* van brand het beste, en onder degenen, die daarvoor strijden, staat de heer Brooshooft mee in de voorste gelederen. Maar nu de vlam toch eenmaal uitgebroken is, verwondert het ons, dat hij het blusschen geheel aan anderen wil overlaten.

Nu ook in Indië dagbladen en particulieren samenwerken tot het inzamelen van gelden, zullen zij, die nog achterbleven, misschien de tijd gekomen achten om een aanvang te maken en met ons anderen aan te moedigen, om ook het hunne bij te dragen.

In het *Nieuws van den Dag van N. I.* vinden wij een warme oproep tot hulp:

„Het is erger dan onnut, om nu na te gaan aan wie de schuld ligt, wie of wat de oorzaak is van de schrikkelijke ellende. Eerst moeten die tot geraamten vermagerde menschen, bedekt met zweren, uitgeput van honger, gevoed worden, gekleed en verzorgd.

De Chineezen zijn voorgegaan, de Regeering is gevolgd, laten wij thans niet achterblijven. We hebben onzen plicht en meer dan onzen plicht gedaan aan onze wakkere stamverwanten over de zee; we kunnen thans zonder vrees voor verwijten, het zenden van tabak aan de krijgsgevangenen staken, maar we moeten voedsel zenden aan hen, die in zekeren zin het recht hebben hulp van ons te verwachten, aan hen, die onze beschermelingen zijn; aan hen die hongeren, ook wel een weinig tengevolge onzer overheersching, die natuurlijk „zegenrijk" is, maar niet goedkoop . . . . . voor de overheerschten.

Komaan, daar is toch ééne wijze van weldoen, die zeker slagen moet . . . , ...

het raadt een fancy-fair aan met concert en bal en noemt het: *Lachend weldoen!*

In hetzelfde blad van een paar dagen later lezen wij, dat eenige aanzienlijke vrouwen te Batavia, w. o. Mevr. De Bruijn, Mevr. Schoutendorp, Mevr. Pryce-Margadant, de dames Penn, zich tot een comité gevormd hebben, om gelden bijeen te brengen voor de hongerlijdende Javanen in het Samarangsche.

Zij zullen dat doen o. a. door het opvoeren van eene kinderoperette, die aanstonds in studie wordt genomen, omdat de tijd dringt.

Voorzeker zal het niet aan medewerking en toewijding ontbreken, om de dames in haar edel, zoo echt vrouwelijk streven te steunen.

Voorts vernam het blad, dat er kans bestaat op een binnen zeer kort te geven groot concert varié en bal onder hetzelfde patronaat. Men zit ook te Batavia derhalve niet stil, en het is verblijdend, dat in alle kringen, van de aanzienlijkste af tot de nederigste toe, het denkbeeld veld wint, dat een ieder iets — liefst veel — voor de Javanen moet doen.

De redactie voegt hieraan toe:

„*Eere aan deze edele vrouwen die, met medelijden vervuld, door het nemen van het initiatief haren tijd en hare gaven beschikbaar stellen voor hen, die lijden en sterven!*"

Behalve de *Java-Bode*, die weerklank gaf op hetgeen de *Semarang Courant* in hare kolommen opnam, dringt ook het *Soer. Handelsblad* op helpen aan, met de woorden:

„De beschrijving van de over duizenden inlanders gebrachte ellende kan hier achterwege blijven. Er is weinig verbeeldingskracht voor noodig, om zich in den, diep treurigen toestand in te denken. De sawahs onder water; de kleine dessawoningen of weggerukt of half vernield; de bevolking zonder voedsel opgehoopt in ijlings opgerichte loodsen of levende onder den blooten hemel, terwijl de regen uit de grauwe wolken neerklettert.

Tot nu toe heeft geen ramp eenig deel van Indië geteisterd, of het hart van de Europeanen hier te lande begon te spreken en giften stroomden. Ook thans — wij twijfelen er niet aan — zal ieder, die wat missen kan, iets willen offeren om de ellende van de zwaarbeproefden in Koedoes, Pati en Djoewana te verzachten. Evenals het vorige jaar, toen de Kloet de bewoners van zijn flanken teisterde, zal het aanbeveling verdienen een commissie uit de bewoners van Soerabaja te vormen, die de inzameling van giften op zich neemt. Ons geacht hoofd van gewestelijk bestuur zal zonder twijfel het initiatief willen nemen en, evenals het vorige jaar, een uitnoodiging willen richten tot eenige stadgenooten, met wie hij denkt, dat samenwerking in deze richting vruchtbaar zal zijn. Van het werk eener dergelijke commissie verwachten wij, op grond der opgedane ervaring, meer dan van het openen eener inschrijving in een dagblad.

Volgens berichten van ooggetuigen zal het nog twee maanden duren, eer de sporen van de verwoestende bandjirs op velden en erven verdwenen zijn en de uitgeputte bevolking weer aan bebouwing en herstel kan beginnen. Veel hulp is er dus nog noodig, om hen gedurende dien tijd staande te houden en hen in staat te stellen dadelijk zoo flink mogelijk aan den gang te kunnen gaan.

Wie zou hierbij niet de helpende hand willen reiken?

Zullen de collecten in Nederland slechts tot enkele gemeenten beperkt blijven?

Over den **Indischen Bond** hebben verschillende bladen het den laatsten tijd ook erg druk gehad. De heer D. A. HOOYER wijdt in het *Bat. Nbl.* van 17 Maart j.l. een artikel aan: *De Lijdensgeschiedenis van den den Ind. Bond*, waarin hij betoogt, dat onderlinge geschillen die vereeniging hebben ondermijnd en hij de hoop uitspreekt, dat zij nu onder haar nieuw (het derde) hoofdbestuur een beteren toekomst tegemoet moge gaan, en de heer Al. REGENSBURG schrijft in het *Nieuws v. d. D. v. N. I.* van 12 Maart een ingezonden stuk, waarin hij zijne verwondering te kennen geeft o.a. over

---

Nog een voorbeeld?

Pa Randina gaat naar den zin van zijn vrouw te veel uit. Wat doet zij? Zij waarschuwt hem om voortaan dat uitgaan wat te laten, omdat het anders ook kan gebeuren, dat zij ereis uitgaat.

Slaat de man deze waarschuwing in den wind, dan zal zij ook niet nalaten, haar bedreiging uit te voeren, voornamelijk om den man jaloersch te maken.

Successievelijk komen dan man en vrouw vrij laat thuis, een kleine twist volgt, maar kort daarna vertellen zij elkaar al lachend hun wedervaren. Helpt dit middel niet, dan wordt een ander te baat genomen, geheel in strijd met onze Europeesche moraliteits-beginselen, maar man- noch vrouwlief daar ziet er iets kwaads in. De vrouw verbergt zich in een publiek huis en huilende zal dan over een paar dagen de berouwvolle man naar zijn ega komen zoeken, al biddende en smeekende tracht hij haar weer thuis te krijgen.

Wat te denken van zulk een gedrag?

Het is mij een raadsel, dat nog ingewikkelder wordt, wanneer men het volgende daartegenover vindt:

Dikwijls ziet men oude vrouwen zich met jeugdigen hartstocht hechten aan een jongen man, die nauwelijks de kinderschoenen ontwassen is. Hij krijgt eten, kleeren, zelfs geld van haar om daarmee amourettes te kunnen aanknoopen met andere vrouwen, mits hij haar echter niet vergeet. Alles heeft zoo'n vrouw voor den jongeling over, haar laatste kleeren en sieraden zal zij verpanden, om hem maar aan zich te binden, doch zoodra is zij niet meer in staat om hem het noodige te verschaffen, of uit is het ook met de liefde van den jongen man. De oude met haar jeugdig hart kan zitten schelden en razen, haar minnaar ziet ze niet meer terug!

Geen wonder, dat de man dikwijls misbruik maakt van die neiging van vele vrouwen; zij worden daardoor als het ware geëxploiteerd, als een citroen uitgeperst om daarna weggegooid te worden.

Vooral dienstmeiden lijden veel aan dit euvel. Hoevele malen komt zij niet bedrogen uit, en toch, als straks weer een man komt, die zich een beetje goed weet voor te doen: de hoofddoek scheef op het hoofd, een nauwsluitende pantalon aan, een roode zakdoek, waarvan de punten eventjes uit den zak steken, een sigaar in den mond. . . . dan is zij de duur betaalde les weer vergeten en dringt zij hem haar gunsten op, coûte que coûte. Wordt haar voor dat feit den dienst opgezegd, wat kan het haar schelen!

Zij verhuren zich van daag hier, morgen daar, nu eens als keuken-, dan weer als kindermeid of anders als naaister. Zij kennen van alles dat volkje en zijn brutaal genoeg, om zich zoowel voor het een als voor het ander uit te geven; maar vraag niet wat ze kunnen.

Eigenaardig genoeg zijn alle dienstmeiden hier, op enkele uitzonderingen na, van Javaansche afkomst. Een Madoereesche zal zich niet of hoogst zelden bij een Europeaan verhuren, niettegenstaande de hooge loonen, die zij kan krijgen en waarvoor zij toch zeer gevoelig is.

Een schande ziet zij in het dienen niet, getuige de vele Madoereesche vrouwen, die zich bij Chineezen verhuren en verbazend hard moeten werken: water dragen, het erf schoonhouden, in de keuken helpen, kortom van alles moeten doen voor een luttele bezoldiging! En toch blijven zij bij hen jaren en jaren, zonder ooit een klacht te uiten.

Wordt de dienstbode bij den Chinees meer als gelijke behandeld, als lid van de familie, behoeft zij bij hem niet zoo zindelijk, zoo ordelijk en stipt te zijn, geniet zij daar meer vrijheden, dan bij een Europeaan?

Ik weet het niet, maar een feit is het, dat zij den *baba* over het algemeen eerlijker en trouwer dient, dan den *blanda*.

Met al het bovenstaande voor oogen, geloof ik niet ver van de waarheid te zijn, als ik beweer, dat de vrouw hier over het algemeen meer arbeidt, dan de man.

Niet zelden gebeurt het, dat deze zijn tijd zoek maakt met door de kampoengs te slenteren om zoogenaamd naar werk te zoeken of ergens in de eene of andere *waroeng* (gaarkeuken) een buurpraatje te houden, waarbij hij zijn laatste centen versnoept, terwijl de vrouw daarentegen reeds heel vroeg in den morgen met eene zware vracht op het hoofd een tocht van verscheidene uren aanvaarden moet, om vroegtijdig de pasar te kunnen bereiken. Maar daar denkt de man niet aan.

Als hij tegen etenstijd thuiskomende zijn eten niet krijgt, dan begint hij op zijn vrouw te schelden, te razen en te tieren, en allicht worden ook klappen uitgedeeld, als de vrouw het waagt om hem tegen te spreken of iets te verwijten.

En zij blijft er lijdzaam onder, aan de luimen van haren heer en meester dient zij zich te onderwerpen. In huis heeft zij niet veel te vertellen, de man is het hoofd van het gezin, zij heeft slechts zijn bevelen en aanwijzingen op te volgen. Natuurlijk zijn hierop uitzonderingen, maar het medegedeelde is regel.

Niettegenstaande dien eerbied voor den man, die dikwijls alleen in vrees voor hem zijn grond vindt, is de vrouw voortvarender en begrijpelijker dan hij, durft zij ook beter voor haar meening uit te komen. Zij zal op uw vragen direct een antwoord klaar hebben en dikwijls ook een juist antwoord, terwijl hij daartegen op een eerste vraag u zal aankijken, alsof hij het in Keulen hoorde donderen. Zij komt vrijmoedig voor haar meening uit; hij wordt zenuwachtig, als hem wat gevraagd wordt; hij zal om de waarheid trachten heen te draaien en eerst langzamerhand, als hij de zaak begint te vertrouwen, komt hij daarmee voor den dag.

Waaraan dit verschil toe te schrijven?

Alweer staan wij hier voor een raadsel.

Wij zien, dat der vrouw een zekere mate van zelfstandigheid niet kan ontzegd worden, dat velen harer zich met betrekkelijk geringe moeite desnoods een voldoend bestaan zouden kunnen scheppen, dat enkelen zelfs — zooals de feiten het aantoonen — er niet voor terugdeinzen om langs minder eervolle wegen voor zich en een ziekelijk man den kost te verdienen, maar aan den anderen kant zien wij ook, dat zij gedwee zal blijven onder de slagen van een onzedelijk man, die zelfs niet zal nalaten om, waar mogelijk, op haar te parasiteeren.

Moet hieruit dan toch de oeconomische zwakheid van de vrouw blijken, die een steun behoeft in den strijd om het bestaan? Ik zal het oordeel aan de lezeres overlaten.

(Wordt vervolgd).

het belangeloos optreden van den heer KOK te Medan, als redacteur, bijgestaan door den heer J. MULDER te Batavia en de wijze, waarop de eerste in het *Bondsblad* van 8 Maart zijne wederopgevatte taak inleidt.

Om onze lezers zelve een oordeel te doen vellen, zullen wij hier althans een deel van Kok's woorden aanhalen:

„Toen ik, dank zij allerlei oorzaken, in April 1900 de redactie van ons orgaan nederlegde, had ik niet gedacht, dat ik ooit weer de leiding er van op mij zou nemen; een der lezers, de heer W., die nu helaas niet meer onder de levenden behoort, schreef in een ingezonden stuk „Tot weerziens Kok" geheeten, dat hij hoopte en ook overtuigd was, ik spoedig weer de redactie zou voeren.

Die overtuiging, die voorspelling is uitgekomen, de redactie berust weer bij mij, doch ik had in April 1900 een blad, dat met reuzenschreden vooruit was gegaan, nu . . . nu is dat blad in een diepen staat van verval geraakt.

Laten wij de waarheid erkennen, het is zooals een der leden van den I. B. mij schreef „de leden zijn redeloos, het H. B. radeloos en de I. B. reddeloos", doch juist die bekende woorden in het, voor ons vaderland zoo bange, jaar 1672 geuit, geven mij moed, want toen verscheen de ons allen welbekende Prins Willem III, die ondanks deze, de toestanden teekenende woorden zijn geestdrift behield en met kolosale inspanning het vaderland er weer bovenop bracht en de vijanden het land uitjoeg.

. . . .

Hoe ik mijn taak als redacteur opvat, weten de oud-leden van den I. B. reeds; voor de nieuwe zal ik het nog eens herhalen. Mijn leus is: „Strijden met open vizier, wijzen op verkeerde toestanden, maar de bewijzen er bij overleggen en de verbeteringen zooveel mogelijk aangeven, geen personaliteiten opnemen, tenzij zulks hoog noodig is, om werkelijk gebeurde knoeierijen aan het licht te brengen, maar nooit „on dit 's"; loven, als er te loven valt, laken, als dat verdiend wordt".

Ook omtrent de reorganisatie van den Ind. Bond, die z. i. het meest geleden heeft onder de betreurenswaardige *indolentie* van de meeste zijner leden, heeft de heer Kok grootsche plannen, die hij in het Bondsblad zal bespreken.

Wij wenschen beide redacteurs op hun moedig pogen en ook het nieuw te benoemen hoofdbestuur, dat vooral in den beginne vele moeielijkheden zal hebben te overwinnen, van harte het beste succes toe en durven hopen, dat de Bond dan ook hoe langer hoe meer leden hier in Nederland zal gaan tellen.

Bewijzen van vooruitgaan op **onderwijs gebied** zijn zeker de berichten omtrent het oprichten van verscheiden nieuwe scholen.

In plaats van de Hoogere Burgerschool voor Meisjes, die weldra opgeheven wordt, zal eene onderwijs-inrichting op neutralen grondslag met pensionaat worden in het leven geroepen, waarvoor de circulaires reeds rondgaan.

Het program luidt o. a.:

„De school heeft vijf studiejaren. In het eerste, tweede en derde studiejaar worden al de vakken gedoceerd, die nu onderwezen werden op de straks opgeheven hoogere burgerschool voor meisjes.

Bij den aanvang van het vierde studiejaar heeft een splitsing plaats in twee richtingen, t. w.:

A. een cursus ter opleiding voor het verkrijgen van de acte van hulp-onderwijzeres (de voorwaarden van toelating tot dezen cursus zullen later worden vastgesteld).

B. een tweejarige cursus ter voortzetting van het vroeger onderwezene, voor die meisjes, die zich niet aan het onderwijs zullen wijden, maar alleen verlangen naar een breedere, algemeene ontwikkeling.

Van het onderwijs in enkele vakken bijv. geschiedenis, aardrijkskunde, natuurkunde enz., kunnen de leerlingen van A en B te zamen gebruik maken. Bovendien zal aan de inrichting de gelegenheid worden geopend voor het ontvangen van onderwijs in muziek, zang, teekenen, schilderen, nuttige en fraaie handwerken.

Ouders en voogden zijn vrij in de keuze van godsdienstonderwijs."

Omtrent de *Soerabajascke Ambachtsschool* lezen wij in de *Soer. crt.*:

„Deze stichting van jongen datum, is gelukkig een kerngezonde, flink levensvatbare onderneming gebleken, die met haar eigen gebouw en de flinke inrichting haar oudere zusters op dat gebied nu reeds op zijde is gestreefd.

Daar ontvangen reeds negentig leerlingen hun opleiding, zestig in de ijzerbewerking, dertig in houtbewerking.

De directeur, de heer TERMAATEN, die werkzaam geweest is bij den aanleg van de Sumatralijn en in Holland vertoefde, keert een dezer dagen naar Indië terug en zal, naar men verwachten mag, juist de man zijn voor deze krachtig zich ontwikkelende, maar ook krachtig gesteunde school.

Binnenkort wordt een cursus voor hoefbeslag geopend onder persoonlijke leiding van den gouvernementsveearts Esser alhier."

Een uitstekende maatregel van regeeringswege is ook het laten reizen der *Mantri Goeroe's* (Inl. onderwijzers) gedurende hunne vacantie-tijden. Een hunner *Raden Radji* te Ambarawa hield eene boeiende rede voor Inl. ambtenaren over zijne ervaringen te Batavia, terwijl de onderwijzer van Oedjoengbroeng-Wetan na thuiskomst op verzoek van den Controleur een voordracht hield over zijn reis naar midden Java, in de sociëteit, waar vele Inl. hoofden en ook eenige Europeanen hem met aandacht volgden, want het bleek, dat hij zijne oogen goed den kost had gegeven.

Hij had nog zooveel te vertellen, zei hij aan het slot, dat hij een volgende maal zijn voordracht over Djokja en Semarang zal voortzetten. Luide toejuiching en een hartelijk woord van den controleur beloonden den spreker.

Het *Bat. Nbl.*, waaraan wij deze mededeelingen ontleenen, maakt dan ook terecht de opmerking:

„Zou dit niet zijn, wat de Regeering bedoelt met de vacantie-reizen der goeroe's: zichzelf te ontwikkelen om meer ontwikkelend op hun leerlingen te kunnen werken?

Het is voor de mantri-goeroe's zeker een spoorslag om met ijver in hun scholen te werken, daar zij het terecht als een groote eer beschouwen, zulk een reis te mogen maken."

Het Comite der *Vacantiekolonies* in West-Java gaat rustig voort met de talrijke voorbereidende maatregelen, welke voor het uitzenden van een of meer troepjes kinderen in de a. s. groote vacantie getroffen moeten worden. Dank zij een royaal en grootmoedig aanbod door het bestuur van Salabatoe gedaan, zullen ongeveer een veertigtal zwakke kinderen in de gelegenheid worden gesteld, gedurende de vacantieweken frissche krachten in het heerlijke klimaat van Soekaboemie te gaan opdoen. Ook te Buitenzorg is het comitè naar wensch geslaagd in het vinden van een zeer geschikte gelegenheid om een vijfentwintigtal kinderen onder dak te brengen.

De berichten, die wij in de *Sem. Ct.* lezen omtrent de *tweede meisjesschool* daar ter stede, zijn minder verblijdend. Wegens vertrek naar Europa van de onderwijzeres, mej. Kam, en ziekte van het hoofd der school, is deze inrichting tijdelijk gesloten moeten worden, wat volgens het blad voorkomen had kunnen zijn door tijdige benoeming van een plaatsvervangster voor eerstgenoemde.

De Schoolcommissie heeft dan ook goed gedaan, met voor de stad harer inwoning, aan te dringen op de benoeming van twee ambulante onderwijzers, die in kunnen vallen, telkens wanneer door ziekte of anderzins daaraan behoefte is.

West-Indische Berichten.

Serum-behandeling bij gele koorts. Zeer jammer is 't, dat de gele koorts na zich jaren niet in onze West-Indische bezittingen te hebben voorgedaan, zoo plotseling in Suriname uitbrak. Was de mogelijkheid van een besmetting te voorzien geweest, doordat in de naburige landen hevige epidemiën heerschten, dan zouden de geneesheeren gesteund door de regeering wellicht in staat zijn geweest zich tijdig op de hoogte van de serumbehandeling te stellen en 't serum zelf te krijgen. Immers in Braziliê hebben twee geleerden: Sanarelli en Domingo Freire zich bezig gehouden met proefnemingen op dat gebied.

Waar zoovele besmettingsziekten door een dergelijke behandeling worden bestreden, was 't te voorzien, dat dit ook voor de gele koorts zou gelden.

De eigenaardigheid dat menschen die eenmaal door de ziekte waren aangetast er niet vatbaar voor bleken en dat zij, geboren in streken waar gele koorts inheemsch is of daar lang hadden doorgebracht, de ziekte zeer zelden kregen, doordat zij blijkbaar langzaam gewend raakten aan 't gif, wees er bovendien op, dat zulk een tegengif moest bestaan.

Volgens de mededeelingen van genoemde geleerden hebben zij inderdaad dat tegengift gevonden en met goed gevolg aangewend.

Het ter inspuiting gebruikte serum werd verkregen uit het bloed van dieren die eerst besmet waren met de gele koorts microbe.

Na de vereischte behandeling van dit vocht werden proeven er mee genomen op lijders die zelfs reeds ernstig ziek waren en vaak met gewenschten uitslag.

Domingos Freire die de eigenlijke vijandige microbe: een micrococcus, zegt gevonden te hebben, — in tegenstelling met Sanarelli die een bacil als zoodanig aanwees, — geeft zelfs op, dat hij de sterfte tijdens epidemiën van 30—50 tot 1 pct. terugbracht.

Om deze uitkomst te verkrijgen moet het serum zoo spoedig mogelijk na het uitbreken der ziekte worden ingespoten want 't werkt niet, — zooals b. v. bij diphteritis, — tegen 't door de microbe gevormde vergift; maar tegen dien vijand zelf.

Deze moet dus onschadelijk gemaakt worden voor hij 't vergift in doodelijke hoeveelheid heeft kunnen vormen.

Als voorbehoedmiddel is 't serum ook van groote van beteekenis. Het werd in een geval ingespoten bij gevangenen toen in de gevangenis waarin zij waren opgesloten, plotseling de gele koorts uitbrak. De ziekte kwam door de vóórbehandeling snel tot staan.

Tengevolge van deze zeer gunstige uitkomsten is in Rio de Janeiro een instituut opgericht waar serum tegen gele koorts wordt bereid. 't Zou dunkt ons de regeering in Suriname niet moeielijk zijn om, mits van te voren de noodige stappen daartoe werden gedaan, in tijden van epidemie van daar uit geholpen te worden.

Schillen van cacaoboonen als paardenvoer. Men is in Europa op de gegedachte gekomen, om schillen van cacaoboonen, die vroeger waarschijnlijk waardeloos weggegooid werden, tot paardenvoer te verwerken. Ze worden fijn gemaakt en tot koeken samengeperst.

In Suriname heeft iemand, volgens „O. W." nu ook nagegaan in hoever West-Indische paarden dit voedsel zouden lusten, en de uitkomst was zeer bevredigend.

Langzamerhand er aan gewend, aten de paarden ten slotte met graagte een mengsel van gelijke deelen haver en de fijn gehakte en eerst in water geweekte schillen, terwijl dit voer bovendien een gunstigen invloed had op de eetlust en de spijsverteering, wat vóór dien wel eens te wenschen liet.

Een en ander is zeer goed te verklaren. Om de schillen bevindt zich nog wat van 't gedroogde vruchtmoes, dat weer zacht geweekt, een zoetige smaak heeft, — iets waar paarden op gesteld zijn en bovendien werkt 't zacht laxeerend. Blijft nu nog de vraag of de voedingswaarde van cacaoschillen, ongeveer gelijk is aan die van haver, wat „O. W." meent.

Analyses zullen er wel van bestaan en zoo niet, dan zijn deze licht te maken. In elk geval iets om in Suriname de aandacht op te vestigen en tot meer proeven nemingen te bewegen.

De grondstof is in voldoende hoeveelheid voorhanden en kan aanmerkelijk toenemen, want nu de cacaoteelt zich uitbreid, zal ook wellicht de tijd aanbreken, dat de verschillende planters samen een fabriek opzetten van waar de gemalen cacao, al is 't dan ook in 't eerst als grof produkt, aan de markt gebracht kan worden.

⁂

Een paar maanden geleden deelde „O.W." mee, dat door den Holl. kleinen landbouwer, G. de Vries een vloeistof bereid was, die bij ongekookte melk gedaan, deze ongeveer 24 uur in goeden staat kon houden — dus kon beletten te verzuren.

Wij maakten er geen melding van, omdat we meenden spoedig te zullen lezen, dat deze vloeistof niets anders was, dan een oplossing van een bederfwerende stof, zooals boorzuur of van dubbelkoolzure soda die de melk een poos alkalisch houdt.

Uit een pas ontvangen nummer van „O. W." zien we nu echter dat de heer de Vries het middel waarmee hij succes heeft in den handel bracht. Hij noemt het „melkbehoud" en anderhalve gram is voldoende voor een liter melk.

Konden eerst slechts kleine hoeveelheden op proef afgestaan worden, later werden grootere hoeveelheden ter verkoop aangeboden.

Van uit Curaçao waarheen ook een hoeveelheid gezonden was en de proefneming aan de voorstelling had beantwoord, volgde een groote bestelling en de uitvinder stelt zich voor 't middel toe te passen in de zuivelindustrie in de West.

Met belangstelling wacht „O. W." naar de verdere uitkomsten af, — en dat is te begrijpen, want een dergelijk middel, tenzij niet onschuldig, zou in de tropen, waar versche melk zoo gauw verzuurt en zelf bij ons, vooral als er „onweer in de lucht zit", bizonder welkom zijn; — maar met evenveel belangstelling zien wij uit naar een onderzoek van de vloeistof, waaruit zal blijken, dat deze geen nadeelige gevolgen voor de gezondheid kan hebben.

⁂

De Britsch-Indische immigranten in Suriname schijnen bij uitstek feestlievend te zijn.

De agent-generaal voor de immigratie geeft in 't Gouv. Adv. Blad ten minste voor de rest van dit jaar, — te beginnen met 5 April en loopende tot 17 November, — de koeliefeesten voor de Hindoes aan en dat zijn er samen dertig. — Twee feesten duren vier en een feest drie dagen.

De Britsch-Indische mohamedanen hebben elf feestdagen; maar nemen 't er in eens goed van. — Eén feest duurt acht dagen.

De Javanen hebben minder officieele feestlust dan deze andere Mohamedanen en Hindoes, en doen 't met heel weinig. Ze staan aangeteekend voor slechts twee dagen.

Als de Hindoes hun feestdagen maar niet als fuifdagen beschouwen; dat zou een heel nadeel zijn voor hun werkgevers.

INGEZONDEN.

Mijnheer de Redacteur!

Met veel instemming las ik in het nummer van 11 April j l. van het Koloniaal Week, Orgaan van de Vereeniging „Oost en West", uwe woorden. waarmede u met den heer van Heutsz te velde trekt tegen het **oude liedje van de luiheid van den inlander.**

Evenals aan u heeft de ondervinding van jaren lang werken met den Javaan ook aan mij geleerd, dat deze *niet lui* is.

Vermoedelijk is de heer van Harenscarspel alleen in aanraking geweest met den Javaan, als huisbediende op een der hoofdplaatsen van Java, maar nimmer met den eigenlijken dessa-man, met den landbouwer en den ambachtsman in het binnenland.

Hij toch, die de Javaansche landman aan den arbeid heeft gezien bij het voor eigen rekening ontginnen van woesten grond, bij het bewerken van zijn sawah's of tegallans, bij het binnenhalen van zijn oogst, bij het vervoeren van dien oogst naar den passer zal nimmer kunnen beweren, dat die landbouwer lui is. Hij werkt in die omstandigheden even zoo hard als een Hollandsch landman en dezen heeft men nooit *luiheid* verweten.

Zoo dan is ook de Heer van Heutz, de ijverige, onvermoeide en bekwame strijder voor den Javaanschen landman, de ware *„vriend van den Javaan"*, de man, die dat *„zachtste volk der aarde"* even zoo als zoo veel anderen van zijn ambtgenooten heeft leeren kennen, dat is leeren *„waardeeren"*, als een vaardig verdediger te velde getrokken tegen den onverdienden, op den Javaan geworpen blaam van luiheid.

Is daarmede verreweg het grootste deel van het Javaansche volk in eere hersteld, het zij mij toch vergund ook nog mijne meening te zeggen over den Javaan als arbeider, als werkman. — Ik vermeen bizonder goed in de gelegenheid te zijn geweest, om daarover een denkbeeld te vormen, want in het jaar voorafgaande aan het oogenblik, waarop men heeft gemeend de Solo-werken te moeten staken, waren aan die werken onder mijne leiding dagelijks werkzaam gemiddeld ruim elf duizend koelies en ruim veertien honderd ambachtslieden.

Die ambachtslieden waren smeden, bankwerkers, draaiers, klinkers, metaal- en ijzergieters, stuurlieden, matrozen en prauwvoerders, machinisten en stokers, timmerlieden en machinezagers, metselaars, steenbakkers en houthakkers.

De koelies waren voor verreweg het grootste aantal grondwerkers, maar daartoe werd ook gerekend alles, wat aan de ambachtslieden hulp verleende, zonder zelf een ambacht uit te oefenen. — Zoo bijvoorbeeld het volk op de grondtreinen, bij de excavatoren en op de persbuizen, de wisselwachters en remmers, het volk op de transporttreinen, op de houtstapelplaatsen en bij de brandhouttreinen, bij de steengroeven en bij den transportkabel.

Veel van deze bedrijven waren den inlander geheel vreemd, want al komt onder hen bijvoorbeeld het ambacht van steenbakker en kalkbrander voor, het bedrijf, zooals het bij de Solowerken werd uitgeoefend, was geheel op Europeesche leest geschoeid en den Javaan in dien vorm geheel onbekend.

Het werk werd uitgevoerd in een streek, waarin nog nooit eenig stoomwerktuig had gewerkt.

Maar de Javaan is leerzaam, bedaard, oplettend en zooals ik straks zal aantoonen, ijverig, zoodat de hem zoo vreemde bedrijven met excavatoren, transportkabels, grondtreinen, persbaggermolens en dergelijke nieuwigheden hem spoedig geheel eigen waren en hij bij de werkzaamheden daarmede allerlei *vernuftigheden* aanwendde, die het bedrijf ten bate kwamen.

Bij het uitermate omvangrijk grondverzet (in het bovenbedoelde jaar werd uit de hand, dat is zonder excavatoren of baggermolens ruim drie en half kubieke meters grond verzet) bleek, hoe onjuist de bewering is, als zou de Javaan *„lui"* zijn. Bij dat groote grondverzet is ten duidelijkste gebleken, dat de Javaansche grondwerker, die goed betaald wordt, die goed behandeld wordt en die er zeker van is na volbrachten arbeid het door hem verdiend loon te ontvangen, zonder eenige korting door knoeierijen van tusschenpersonen, even zoo goed en zoo hard werkt als de beste Nederlandsche polderjongen. Dat hij desniettemin per dag minder verzet, dan zijn Hollandsche collega is niet te wijten aan minderen ijver, maar uitsluitend aan mindere lichaamskracht.

Er zijn drie voorwaarden, die vervuld moeten worden, zal de Javaan ijverig werken. Maar deze eigenschap is hem niet speciaal eigen, doch wordt bij elken arbeider op de geheele wereld gevonden.

De eerste is, *dat hij goed betaald worde.* Dit geheel afhankelijk van den loonstandaard ter plaatse van het werk. In de Residentie Rembang is het gewone koeliedagloen 25 cent. Bij het grondverzet aan de Solo-werken was de prijs zoodanig geregeld, dat een koelie, ijverig en den geheelen dag dag doorwerkende, dagelijks 35 centen verdienen kon. Minder krachtige personen verdienden evenredig minder,

Goed behandeld te worden eischt de Javaan even zoo goed als de Europeaan. Hij behoort niet te worden afgesnauwd, in zijn eigen taal even zoo beleefd te worden aangesproken, als hij zelve ten allen tijde is, men moet hem niet laten wachten op betaling, als hij zijn taak volbracht heeft, onder voorgeven, dat nog niet kan worden gecontroleerd, hoeveel hij heeft gedaan; men moet elk individu betalen, wat hij verdiend heeft en niet aan eenigen te zamen uitreiken, wat ze te zamen te vorderen hebben, voorgevende geen klein geld te hebben. Men behoort hem te betalen in de muntsoort, die hij het liefst ontvangt, bijvoorbeeld in klein zilver en niet in het zware omvangrijke koper, dat hij niet in zijn hoofddoek of in zijn buikbank kan bergen. Men behoort te zorgen voor goed en zuiver drinkwater en voor warongs, waarin ze tegen rationeelen prijs hun voedsel kunnen koopen, zonder afgezet te worden. Daar waar ze niet in de naastbij gelegen dessa kunnen overnachten, moet men ze gelegenheid geven des nachts in loodsen of dondoks over te blijven, opdat ze bij den aanvang en het einde van den dagtaak niet te ver zullen behoeven te loopen.

En vooral dient men er voor te zorgen, dat elk man het hem toekomende krijge. De uitbetaling behoort te geschieden aan den man zelven, niet aan mandoers of andere tusschenpersonen.

Heeft men een of ander werkonderdeel en bloc doen aannemen door een ploeg koelies, waarbij zij zichzelven een hoofd of ploegbaas gekozen hebben, dan zorge men er voor bij de uitbetaling van het verdiende loon zulks te doen aan de*n* koelies elk voor 'n gedeelte van het totaal verdiende loon, en wel zoodanig, dat elke koelie, als een deel van het hem gegeven bedrag bekome het aantal muntstukken, dat te zamen vormt de door hem aan den ploegbaas beloofde som. Zoodoende wordt de koelie niet bedrogen en de ploegbaas evenmin.

Aldus den Javaan behandelende, als een *mensch*, is hij nooit *lui* en krijgt het werk een goeden naam. Even zoo goed als wie ook, weet de Javaan te beoordeelen, of zijn werkgever eerlijk en ter goeder trouw is. Eene goede behandeling is meer bevorderlijk aan het prestige van den Europeaan, dan uiterlijk praalvertoon en maakt de *printah-manis*, de zachte dwang, bij een werk van openbaar nut, overbodig.

Al het boven omschreven grondverzet is *taakwerk* geweest. Er was echter steeds heel wat gewone koeliearbeid, die niet te regelen was als taakwerk en die in daghuur moest worden uitgevoerd. Daar zou de Javaan al bizonder lui kunnen geweest zijn.

Het begrip *lui zijn* is evenwel relatief en ter vaststelling van datgene, wat men al dan niet als *lui zijn* behoort te kenmerken, dient men den Javaanschen daglooner te vergelijken met het in daghuur werkende arbeidersvolk elders. Het schijnt, dat in de Christelijke maatschappij de daglooner niet altijd de hoeveelheid arbeid verricht, die de werkgever vermeent naar billijkheid te mogen eischen.

Was dit niet zoo, dan zou Z. H. Paus Leo XIII het niet noodig geacht hebben in de encycliek Rerum Novarum in het bizonber te zeggen: „Den arbeider „wijst de kerk expresselijk op het volgende, als op de „verplichtingen zijn staat eigen: eerlijk en trouw den „arbeid verrichten, tot welken men zich vrijelijk en „bij rechtvaardige overeenkomst heeft verbonden" dat wil zeggen, niet *dagdieven*, maar doorwerken.

Desniettemin heb ik nimmer vernomen dat de Europeesche ambachtsman bepaald als *lui* te boek staat, maar dan heeft men ook niet het recht den Javaanschen arbeider zonder meer als *lui* te kwalificeeren.

En als de werkgever het belang van den daglooner weet te verbinden aan het door hem verrichte werk, dan weder blijkt, hoe onjuist die kwalificatie is.

Bij de Solo-werken werden de koelies, die bij eenig machinaal bedrijf als baggeren, bij de excavatoren,

ADVERTENTIEN.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

Bijblad

VAN

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Vrijdag 18 April 1902.

bij de kalkbranderij, de steenvormerij, het planken zagen, het brandhout zagen enz. werkzaam waren, betaald met 25 cent per dag, maar voor alles, wat de machines méér op brachten, dan een door de ervaring vastgesteld kwantum arbeid per eenheid van tijd, werd eene premie toegekend, gelijkstaande met de geldswaarde van het verrichte meerdere werk, welke premie verdeeld werd naar billijkheid tusschen den werkgever, eigenaar van de machines (in casu het Gouvernement van Ned.-Indië) en het met die machines werkende personeel, groot en klein, naar rato van hunne vaste bezoldiging.

Ik geef U de verzekering, Mijnheer de Redacteur, dat met dit premie-stelsel uit de machines gehaald werd, wat er maar eenigzins inzat, en dat door den Javaanschen daglooner werk geleverd is geworden, dat hem door geen Europeeschen werkman verbeterd zou worden.

Alzoo de Javaan als werkman, heeft behalve zijne bekende eigenschappen van gevatheid, vernuft, kalmte, beleefde vormelijkheid en leerzaamheid, nog eene niet minder goede en wel deze: *hij is onder de leiding van een verstandig en humaan werkgever ook ijverig.*

Nijmegen, 14 April 1902.

Het Lid van „Oost en West,"

J. L. PIERSON.

De verlegging van den mond der Solo-Rivier.

In de Vergadering van het Koninklijk Instituut van Ingenieurs op Dinsdag 8 April j.l. werden de descussiën voortgezet over de aanslibbing in het Oost- en Westgat van het vaarwater vóór Soerabaja.

Het eerst kwam het lid Nijgh (oud-Marine-Officier) aan 't woord, die er op wees, dat de vroeger gemaakte opmerking, dat vergelijking van kaarten moeielijk is door gemis aan een vergelijkingsvlak, niet juist is. In 1879 zijn de vergelijkingsvlakken der verschillende kaarten weder onderling vergeleken en daarvan is aanteekening gehouden. Hij vermoedt echter, dat er bij de reductie van de Marinekaart van 1882 een fout is gemaakt van 1½ voet en dan blijft er niet veel over van de groote opruiming van slib, die men denkt, dat van 1877—82 in het Oostgat van Soerabaja heeft plaats gehad.

Sprekers meening is, dat de verlegging van den Solo-mond naar Oedjong-Pangka nooit anders kan zijn, dan een tijdelijk redmiddel; aan de verlegging naar *Sidayoe-Lawas* had men reeds lang aan 't werk moeten zijn. — Reeds 25 jaar geleden waren de plannen daarvoor klaar en toen men er eindelijk aan was begonnen, werd het werk gestaakt tegelijk met dat der Solo-vallei-irrigatie.

Alle deskundigen zullen het met hem eens zijn, dat alléén de verlegging van den Solomond naar de Javazee het westgat van dichtslibbing redden kan. Hij geeft daarna eenige beschouwingen ten beste over de stroomingen in Oost- en Westgat.

De oud-minister van der Sleyden, sloot zich aan bij het vragen om spoedige hervatting van het werk tot verlegging van den Solomond, maar dan wilde hij verder, niet, zooals de heer Nijgh, de zorg voor het openhouden van het Westgat geheel aan de natuur overlaten; daartoe is het aanleggen van een dam noodig.

De Hoofd-inspecteur van den Waterstaat Leemans wees op de door den Vice-Admiraal Mac-Leod aangeboden profillen, waaruit zou blijken gestadigen achteruitgang, zoowel in breedte als in diepte van de vaarwaters naar Soerabaja. Aan verscheidene leden waren die profillen nog niet bekend en hij stelt daarom voor de besprekingen op nieuw te verdagen, hetgeen door de vergadering wordt aangenomen.

Anti-Opium-Bond.

Van het Bestuur van bovengenoemden Bond is de volgende Circulaire uitgegaan:

„Sedert de invoering van de opium-regie, die gaandeweg het opiumpachtstelsel met zijne misbruiken en slechte praktijken verdringt, heeft er voor den Anti-Opium-Bond geen aanleiding bestaan voor een openlijk optreden.

Dat de proef met de regie, in 1894 op het eiland *Madura* begonnen en daarna ook toegepast op de Javasche residentiën *Pasoeroean*, *Probolinggo* en *Besoeki*, alsmede in de afdeeling *Lombok* van de residentie *Bali* en *Lombok*, voldaan had; dat in 1898 tot definitieve invoering der regie op *Madura*, in de genoemde gewesten van *Java* en in de afdeeling *Lombok* is overgegaan; dat in hetzelfde jaar nog de residentie *Soerabaija* aan het regiegebied is toegevoegd, — met ingenomenheid kon dit geconstateerd worden in het laatst verschenen nummer (4) van „De Opium-vloek", het tijdschrift van den Bond.

Sindsdien meldde het Koloniaal Verslag over 1900 (pag. 131):

„Door de Indische Regeering wordt het mogelijke gedaan, „opdat de regie weldra worde uitgestrekt tot geheel *Java*, „natuurlijk buiten de verboden kringen. Het voornemen be„staat, haar met 1901 in *Kediri* en *Madioen* in te voeren. „Met 1902 hoopt men de residentiën *Rembang*, *Japara*, „*Samarang*, *Krawang* en *Batavia* bij de regiegewesten te „trekken. Daarna zullen volgen *Banjoemas*, *Bagelen*, *Kadoe*, „*Cheribon*, *Tagal*, *Pekalongan* en de *Vorstenlanden*, zoodat „wordt gerekend, dat met 1903 de opiumpacht overal op „*Java* kan zijn opgeheven".

En inderdaad zijn met ingang van 1 Januari 1901 (Ind. Stbl. 1900 No. 204a) de residentiën *Kediri* en *Madioen* aan het regiegebied toegevoegd, terwijl met 1 Januari 1902 (Ind. Stbl. 1901 No. 229) *Rembang* en *Samarang* volgden. Ook voor *Batavia* en de *Lampongsche districten* zal, volgens de Indische begroeting voor 1902 (2e nota van wijzigingen, stuk No. 48), weldra dezelfde maatregel worden genomen.

Mocht áldus de verdere uitbreiding der regie, naar gelang en zoo spoedig zij mogelijk zou blijken, met vertrouwen te gemoet worden gezien, ook betreffende zaken, die op de werking der opiumregie van invloed kunnen zijn, met name het nemen der pandhuizen in eigen beheer, de afschaffing der pacht op het slachten van runderen enz., en de oprichting van landbouwcredietbanken, kon de Bond voorshands in afwachtende houding blijven.

Terwijl op *Java* en *Madura* de pacht op het slachten van rundvee, buffels, paarden en veulens met 1 Januari 1899, en die op het slachten van varkens in den loop van 1899 reeds werden opgeheven, geeft het thans verschenen Koloniaal Verslag over 1901 het volgende over de andere genoemde onderwerpen te lezen:

„Aan het (in) het vorig verslag besproken voornemen, om „naar de uitvoerbaarheid van de exploitatie der pandhuizen „in eigen beheer een grondig onderzoek te doen instellen „door een specialen ambtenaar, bij voorkeur een ervaren „ambtenaar van het binnenlandsch bestuur, is bij gouv. be„sluit van 8 November 1900 No. 25, uitvoering gegeven, „in dien zin, dat aan den assistent-resident W. P. D. de „Wolff van Westerrode, behalve een onderzoek naar hetgeen „van Regeeringswege met betrekking tot de oprichting van „landbouw-credietbanken zou kunnen worden gedaan (verg. „daaromtrent het over den inlandschen landbouw op *Java* „en *Madura* handelend gedeelte van hoofdstuk O), tevens „is opgedragen gegevens te verzamelen voor de beantwoor„ding van de vraag, in welken zin verbetering is aan te „brengen in het bestaande stelsel van het uitleenen van kleine „geldsommen op pand. Bovendien werd besloten om reeds „met ingang van 1 April 1901 eene proef te nemen met „de exploitatie van een pandhuis in eigen beheer, waarvoor „het pandhuis te *Soekaboemi* (Preanger Regentschappen) „werd aangewezen Stbl. 1901 No. 131). De voorloopige „resultaten van die proef, hoewel uit den aard der zaak „nog weinig zeggende, mogen niet onbevredigend heeten".

Onder de hier geschetste omstandigheden heeft het voor het Bestuur van den Anti-Opium-Bond een punt van overweging uitgemaakt, of er voor instandhouding van den Bond nog reden bestaat.

Het Bestuur is tot de conclusie gekomen, dat tot ontbinding van den Bond vooralsnog niet moet worden overgegaan. Met groote voldoening mag de Bond wijzen op het aandeel, dat hij gehad heeft in de beweging, die tot verbetering van den toestand heeft geleidt; maar zijn taak kan niet als geëindigd worden beschouwd. Nog kan de noodzakelijkheid of wenschelijkheid van een handelend optreden zich doen gevoelen; de weg, dien de Regeering insloeg, is nog lang niet ten einde. Buitendien mag men zich niet tevreden stellen met het *vervangen* van verpachtingen door exploitatie van Gouvernementswege: *de toepassing en werking van de Gouvernementsexploitatie zelve, met name wat betreft de geleidelijke beperking van het opiumgebruik, zullen met niet minder aandacht zijn gade te slaan.*

Intusschen wenscht het Bestuur, nu zijns inziens voorshands geen actie van den Bond gevorderd wordt en uitgaven deswege alzoo niet behoeven plaats te hebben, ook de inning der contributiën tijdelijk te laten rusten. Reeds werd over het vorig jaar geen contributie meer opgevraagd.

Blijkt hernieuwde actie en in verband daarmede versterking van de geldmiddelen van den Bond noodig, dan vertrouwt het Bestuur, dat het niet te vergeefs op den steun der Leden weder een beroep zal mogen doen.

Na aftrek van thans nog te doene uitgaven zal het kassaldo van den Bond ongeveer f 200 bedragen. Dit saldo zal in eene solide spaarbank rentegevend gedeponeerd worden, in afwachting van nadere beschikking.

Het Bestuur wil niet nalaten, bij deze gelegenheid met groote erkentelijkheid de diensten te herdenken, aan den Bond bewezen door den Secretaris, den heer Jhr. mr. W. Elout van Soeterwoude, ten gevolge van een droevig lijden al geruimen tijd aan alle werk voor den Bond onttrokken. Hij behoort tot de oprichters van den Bond en was als 't ware de ziel er van. Het opiummisbruik in het algemeen, het opiumpachtstelsel in het bijzonder, vond in hem een overtuigd en warm bestrijder, en het is niet voor een gering deel aan zijne ijverige bemoeiingen te danken, dat zooveler aandacht voor en belangstelling in het opiumvraagstuk gewekt zijn."

Zij, die in het Koloniaal-Weeklad hebben gelezen, wat wij over Opium-pacht en Opium-regie schreven zullen begrijpen, dat wij het besluit van den Bond om actief te blijven, volkomen toejuichen. Zoolang de winst op het Opiumbedrijf blijft behooren tot de Staatsinkomsten, zal het voor de Regeering uiterst moeielijk zijn, om in ernst naar *beperking* van het Opiumgebruik te streven en vooral om hare ambtenaren te overtuigen, dat dit werkelijk haar oprecht streven is.

Boekaankondiging.

In ons nummer 23, van 14 November 1902, gaf A. de S. L. den indruk terug, die het eerste werk van *Boeka* getiteld: **„Een Koffieopziener"** op haar had gemaakt. Zij besloot de aankondiging van het boek met de woorden:

„Zoo de auteur van „een koffieopziener" der waar„heid getrouw is geweest in zijn voorstellingen, dan „onderschrijf ik volkomen de verzuchting, waarmee „hij Hoofdstuk X besluit: „„Arm Java!""

Er is thans bij den uitgever, F. van Rossen te Amsterdam, een tweede boek verschenen van denzelfden schrijver, passende in de reeks „Uit Java's Binnenland" en getiteld: **Pàh Troeno.**

Ditmaal ontveinst de schrijver het niet, dat het zijne bedoeling is, een boek der openbaringen te schrijven (de pseudoniem **Boeka** (openen) doet reeds daaraan denken), en dat de romanvorm slechts werd gekozen om in een grooteren kring van lezers te wijzen op de vele fouten, die ons bestuur van den inlander in O.-I. aankleven. Hij kent de inlandsche huishouding al heel goed en beschrijft ze op eigenaardige, zeer boeiende wijze.

Aan het slot van zijn boek geeft hij een zestiental „conclusies", zooals hij ze noemt, met aanhaling der bladzijden, waarop ze betrekking hebben.

Hieronder doen wij ze afdrukken, als 't beste middel om over den inhoud van het boek te oordeelen:

I Opium is een kanker aan de welvaart der inlandsche bevolking.

II De woekerhandel der Vreemde Oosterlingen is voor een belangrijk deel oorzaak van de armoede en hongersnood op Java.

III Te veel wordt vergeten, dat Holland wèl Koloniën heeft in het belang van Hollanders en inlanders, maar niet ten bate van Chineezen, Arabieren en andere vreemde Oostersche parasieten.

IV De onveiligheid is groot op Java, wat zeer nadeelig werkt op het moreel van de geheele bevolking en tot schandelijke toestanden aanleiding geeft.

V Met de rechtspraak over inlanders is het allertreurigst gesteld.

VI Zonder kennis van taal en aard der bevolking, zeden en toestanden is het niet mogelijk een bestuursambtenaar of rechter te zijn.

VII Het thans geldend strafstelsel voor inlanders is ongeschikt gebleken, als houdend te weinig rekening met volkskarakter en toestanden, die zoo geheel anders zijn dan in Europa.

VIII De inlandsche Hoofden worden te veel op den achtergrond gedrongen, tot nadeel zoowel van het Gouvernement, als van de bevolking. Aan het hoofd der eens ingestelde Regentschappen moeten Regenten en geen patihs staan.

IX De wijze, waarop tegenwoordig veelal de rekruteering geschiedt van het inlandsch bestuurscorps, kan niet genoeg worden afgekeurd. Waar de taak van die ambtenaren zoo hoogst gewichtig is, daar moet het magangleven een geheel onvoldoende voorbereiding geacht worden, die bovendien tot willekeur aanleiding geeft en als regel een onder schulden gebukt gaan tengevolge heeft, waardoor de ambtenaren op hoogst ongewenschte wijze in de macht komen van Chineesche en Arabische woekeraars.

X De tegenwoordige positie der dessahoofden is van dien aard, dat het onmogelijk is zonder wijziging daarvan hun gehalte te verbeteren en de uit een bestuursoogpunt meest gewenschte elementen voor dat ambt te verkrijgen en te behouden.

XI Landbouwcredietbanken zullen van zeer twijfelachtig nut zijn voor den inlandschen landbouwer. Later, wanneer het gehalte der dessahoofden verbeterd is, wanneer het geboefte en den woekeraars hunne macht in de dessa is ontnomen, dan zullen spaar- en leenbanken, berustend op het Raiffeisen systeem, het aangewezen middel zijn, om den inlandschen landbouwer te helpen.

XII De tegenwoordige pandhuispacht werkt als een zuigpomp, die de meer en meer verarmende bevolking van hare laatste bezittingen berooft.

XIII Niet alleen gevoelt de Javaan geen genegenheid voor Nederland, maar de handelingen van het Hollandsch Bestuur hebben hem ook reeds lang alle vertrouwen in het Gouvernement doen verliezen.

XIV Het leeren van de Hollandsche taal aan inlanders is voorloopig niet wenschelijk, algemeene ontwikkeling en verbetering van misstanden dienen daaraan vooraf te gaan. Ook voor uitoefening van kiesrecht, zelfs in den eenvoudigsten vorm, is de inlander in de eerste tijden nog geheel ongeschikt; hij moet geleid worden en niet zelf leiden.

XI De particuliere koffiecultuur is een voordeel voor de bevolking, dient daarom gesteund en niet verdrukt te worden.

XVI De leest, waarop tegenwoordig het Koloniaal beheer is geschoeid, voldoet niet aan de eischen, die daaraan in het belang eener behoorlijke ontwikkeling der Kolonie gesteld moeten worden. Onder meer is de tijd, welke de Staten-Generaal bij de huidige regeling beschikbaar kunnen stellen voor behandeling van koloniale aangelegenheden, te gering om de noodige aandacht te kunnen wijden aan de nooden en behoeften van het uitgestrekt gebied in Oost-Indië.

Op de conclusies volgt een nog al uitgebreid hervormingsprogram en ten slotte eene lijst van de in het boek voorkomende Maleische en Javaansche woorden met de vertaling.

Allen, die belangstellen in Indië, raden wij ten sterkste aan, dit boek met aandacht te lezen. De schrijver vraagt om beschouwingen over, bezwaren tegen en bestrijdingen van hetgeen hij neerschreef, te willen zenden aan den uitgever. Het Koloniaal Weekblad zal aan zijn wensch voldoen en stelt gaarne zijn kolommen open voor een ieders opmerkingen.

De herleving van Van Hoëvell's Tijdschrift.

Toen in het thans overleden Volksblad van 24 en 25 Februari j.l. mr. van Deventer er de redactiën van „de Indische Gids" en van het herboren „Tijdschrift van Nederlandsch-Indië" op wees, dat zij haar aangenomen standpunt van neutraliteit tegenover de Nederlandsche partijpolitiek niet zouden kunnen volhouden, wanneer zij met vrucht de Oost-Indische belangen wilden bepleiten, hadden wij het plan opgevat, die meening te bestrijden en het door „Oost en West" ingenomen standpunt te verdedigen, dat een degelijk koloniaal beheer even goed als b.v. de landsdefensie, als een nationaal belang staat buiten en boven den partijstrijd en dat de geschiedenis bewijst, dat vooruitstrevenden op het gebied van eene rechtvaardige, de kolonie en hare bewoners vooruitbrengende politiek, te vinden zijn in alle Nederlandsche staatspartijen.

Wij hadden toen juist het eerste nummer ontvangen van den eersten jaargang „der nieuwe serie" van het „Tijdschrift voor Ned.-Indië van wijlen Dr. W. R. Baron van Hoëvell" en zouden tegelijk daaraan een woord hebben gewijd, maar 't opstel bleef, door anderen arbeid verdrongen, in de pen.

Thans echter, nu de 2e en 3e aflevering van dat Tijdschrift vóór ons liggen, willen wij ons verzuim herstellen en onze vreugde te kennen geven, dat een nieuwe phalanx van mannen, die door studie en ervaring, of door een van beide, Oost- en West-Indië en hunne belangen kennen, zich hebben vereenigd om onder de oude vlag van den wakkeren pionier, de kennis omtrent onze koloniën en hare geschiedenis te vermeerderen en de belangen dier gewesten voor te staan.

Wij zullen niet herhalen, wat reeds in andere bladen is gezegd omtrent het vele goede, dat de naamlijst van de leden der redactie en die der van medewerkers beloven, maar ons liever bepalen tot het kortelijk bespreken der beide laatste afleveringen.

Al dadelijk vinden wij op de eerste bladz de mededeeling eener overeenkomst met „Moederland en Koloniën", waardoor het verhandelde in die Vereeniging voortaan onder een afzonderlijk hoofd in het Tijdschrift zal worden vermeld, eene regeling, die zeker ook de leden van M. en K. zal ten goede komen, daar zij van de bijzondere rubriek gratis overdrukken krijgen.

Om te beginnen zijn in afl. 2 en 3 een Ontwerp-Koloniaal-program en toelichtingen opgenomen, die in den aanstaanden winter in de vergaderingen zullen worden behandeld. Het Bestuur der Vereeniging deelt mede, dat het reeds thans door den druk bekend maken geschiedt, om de gedachtenwisseling er over op vruchtdragende wijze voor te bereiden.

Ook niet-leden, die zich geroepen voelen om naar aanleiding van het program, artikelen te publiceeren, dan wel nota's ter beschikking van het Bestuur te stellen, worden daartoe uitgenoodigd.

Wij vinden dit een uitnemend denkbeeld en dewijl ook de lezers van ons Weekblad zeker in het gepubliceerde stuk veel belang zullen stellen, en er onder hen zijn, die wellicht nuttige opmerkingen hebben te maken, maar voor wie de abonnementsprijs van een tijdschrift te bezwarend is, zouden wij als er plaatsruimte was, reeds dadelijk het concept en de toelichting hebben doen overdrukken.

Er is echter nog bijna een half jaar tijd vóór de discussiën beginnen; wij kunnen daarom gerust de mededeeling uitstellen tot een volgend nummer.

Zeer belangrijk zijn de beschouwingen van Mr. L. W. C. van den Berg over de *Heerendiensten* en het gemeente-verband op Java en Madura, geschreven naar aanleiding van het „Eind-resumé" van een ter zake in 1888 door de Indische Regeering bevolen onderzoek, dat, samengesteld door den oud-Resident Fokkens, eenigen tijd geleden in twee deelen, te Batavia is verschenen.

De heer H. van Kol geeft een duidelijk betoog, dat Nieuw-Guinea niet tot Azië behoort, maar tot Australië en stelt daarom voor, de kosten voor die kolonie voortaan te brengen op de Nederlandsche begrooting, dan wel om ons deel van het eiland op voor ons voordeelige wijze aan Duitschland of Engeland af te staan.

De heer van der Kemp geeft een onderhoudende geschiedenis der wording van de oude Residentiehuizen op Java.

Prof. Kern bespreekt een in 1901 te Parijs bij Ernest Leroux verschenen werk: „Nouvelles recherches sur les Chams, par Antoine Cabaton". Hij geeft ons een duidelijk beeld van de vroegere en ook van de tegenwoordige beschaving, van het in oude tijden machtige rijk Tjampa in achter-Indië, dat bewoond wordt door de Tjams, die tot hetzelfde ras behooren als de Javanen, Maleiers en andere volken van Indonesië.

Van Mr. Heeres vinden wij er een afdruk der rede, die hij 20 Maart jl. op den Compagniedag in Diligentia in den Haag heeft gehouden.

Kolonel Koster bespreekt nogmaals de drankquestie in 't N. I. leger en kolonel J. A. Vink geeft een extract uit het dagboek van den op 19 Januari 1876 te Makassar overleden Gouverneur van Celebes en Onderhoorigheden, J. A. Bakkers, die gedurende 40 achtereenvolgende jaren in dat gouvernement diende.

Onder „Varia" een mededeeling over het Engelsch-Japansch verbond en ten slotte de „Maandelijksche Revue van Brochures" en van Tijdschrift en Dagblad-artikelen" door den heer O. van Beresteijn en eene maandelijksche Bibliographie voor N. O. en W.-Indië van W. C. M.

Inhoud van Nederlandsche Tijdschriften voor Oost- en West-Indië.

Elzeviers Maandschrift, 1902, Afl. 4.

Mr. H. Jillesen: I. D. Fransen van de Putte. † Met afbeeldingen. — Dr. H. van Cappelle: Bij de Indianen en Boschnegers van Suriname (Geïll.).

Eigen Haard, 1902, No. 14.

Bintang Djaoeh: Een pionier van Borneo: dr. A. W. Nieuwenhuis (met afbeeldingen).

Tijdschr. voor Nederl.-Indië, 1902, afl. 2 en 3.

Mr. L W. C. van den Berg: Heerendiensten en gemeente-verband op Java en Madoera. — H. van Kol: Nog eens: Nieuw-Guinea. — P. H. van der Kemp: De Residentie-huizen op Java. — Dr. H. Kern: Een Fransch werk over het volk der Tjams in Achter-Indië. — Mr. J. E Heeres: De Oost-Indische Compagnie. Ter herinnering. — J. L. Koster: Nogmaals de drankqueaestie in het Nederl.-Ind. Leger. — J. A. Vink: Uit het Dagboek van wijlen den Gouverneur Bakkers. Varia. (Het Engelsch-Japansch Verbond.). — Vereeniging „Moederland en Koloniën." Koloniaal Program-Revue van Brochures enz. — Bibliographie.

De Indische Mercuur, 25e jaarg. (1902), no. 25.

Kinacultuur. — Europeesche koortsen in warme landen. — Mosquitos and Malaria. — Siam. — Aangevoerd goud te Paramaribo . . . . gedurende het jaar 1902. — De industrie in Britsch-Indië. — Kina en Kinine. — Kinacultuur aan den Nilgiris. — Thee, indigo en suiker op Formosa. — Suiker in Egypte. — Prijsvraag. — Een aaltjes-ziekte der rijst „omo mentèk" of „omo banbang". — De controleur Carpentier Alting over de tabakscultuur in Bezoeki. — Te veel regen in Suriname. — Proefstation voor indigo. — Verslag van het mijnwezen over het 3e kwartaal 1901 (vervolg). Bericht van Schimmel & Co, Cultuur-Mpij. Kali Tello. Cultuur-Mpij. Soember Woeloe. — Mijnb.-Mpij. Alluvia.

Verzending O.-I. Mail.

VOOR DEN HAAG.

Amsterdam, Nederl.,	25 April	9 Mei	11.20 's av.
Rotterdam, Lloyd,		2 "	11.30 's av.
Genua, Nederland,	22 "	6 "	9.15 's av.
Marseille, Lloyd,	29 "	13 "	6.30 's av.
Marseille, Fr. dienst,	19 "	3 "	7.45 vm.
Brindisi, Eng. dienst,	25 "	9 "	1.— mid.
Napels, Duits. dienst,	28 "	12 "	9.45 's av.

Via Marseille: Suppletoire verzending van brieven, briefkaarten en aangeteekende stukken den dag volgende op den aangegeven maildag te 7.45 vm.

Via Napels: Suppletoire verzending den dag, volgende op den aangegeven maildag te 12, doch de aansluiting op het vertrek der booten is daarvan niet verzekerd.

MAIL SURINAME.

Amsterdam, Nederl.,	30 April	14 Mei	11.20 's av.
Southampton, Eng.,	28 "	12 "	11.30 's av.

MAIL CURAÇAO.

Via Genua den 3n van elke maand, alleen op verzoek.

Elken Dinsdag en Vrijdag 6.30 's av. via Southampton en Queenstown en New-York.

MAIL CONGO.

Antwerpen den laatsten van elke maand 7.24 's av.

Lissabon den 3n en den 18n van elke maand 8.19 m.

MAIL CANARISCHE EILANDEN.

(Teneriffe.)

Southampton. Elken Vrijdag 7.24 's av.

Liverpool. Elken Maandag 7.24 's av.

ADVERTENTIËN.

BOEKHOUDEN.
Opleiding voor examens en praktijk
door G. L. REINDERHOFF,
Obrechtstraat 3. Den Haag.
Leeraar M. O. Boekhouden, Assistent v/h. Nederl. Inst. van Accountants, Gedipl. en pract. Boekhouder.

Leeraar M. O.
SCHOONSCHRIJVEN.
Verbetering van slecht, moeilijk schrift in fraai, vlug loopend, volgens practische, vlugge methode. Aanbevolen in het belang van studeerenden, handelsbedienden, ambtenaren en allen, die werkzaam zijn in of solliciteeren naar administratieve betrekkingen.
Opleiding voor Examen M. O.
Buiten Den Haag les per correspondentie.
Billijke voorwaarden.

Haagsche Assurantie-Compagnie
voor Brand enz. van 1805
te 's Gravenhage.
Kantoor Z. O. Buitensingel 245 b/h. Bezuidenh.
Directeuren:
W. F. MASTENBROEK en C. W. VERSTEGE.
Commissarissen:
Mr. W. K. F. P. Graaf van BYLANDT
Mr. J. G. GLEICHMAN.
A. J. H. VAN KAPPEN.

A. A. KNUIJVER & ZONEN,
Gedempte Raamstraat 11-12,
'S-GRAVENHAGE.
Hofleveranciers.
Nederlandsche Fabriek van **Borduur-** en **Passementwerken, Galonweverij** à Jacquard, **Photografiën** en **Teekeningen** van Vaandels. **Maconieke Artikelen** enz. worden franco ter inzage gezonden.
Zilveren Medaille Wereldtentoonstelling
PARIJS 1900.

W. REUVERS,
73 Wagenstraat 73,

HAAGSCHE HOPJES
met goud bekroond
voorzien van bovenstaand handelsmerk verkrijgbaar bij
W. REUVERS,
Wagenstraat 73,
CONFISEUR, Den Haag.
N.B. Voor de tropen verpakt in hermetisch gesloten bussen.

Miele & Co.
Veenestraat 50
DEN HAAG.
Fabriek en Magazijnen
van duurzaam Verzilverde
ARTIKELEN
VOOR
Luxe en Huishoudelijk gebruik.

Gasornamenten
Nieuwe Armen van af **f 0.60.**
Nieuwe Schuiflampen met Gloeilicht van af **f 5.50.**
Nieuwe 3-lichts Kronen met Gloeilicht van af **f 17.**
Surpriselamp
met zijden Kap en Gloeilicht f 13.50.
NIEUWE
Geijser-Badkachel,

Nieuwste systeem,
met groot nieuw BAD, met 3 jaar garantie en kostelooze plaatsing, **f 60.**
20a, Korte Houtstraat, Den Haag.
Telefoon 1207.

Konінkl. Nederl. Mandenfabriek en Magazijnen
Firma W. F. VAN VLIET.

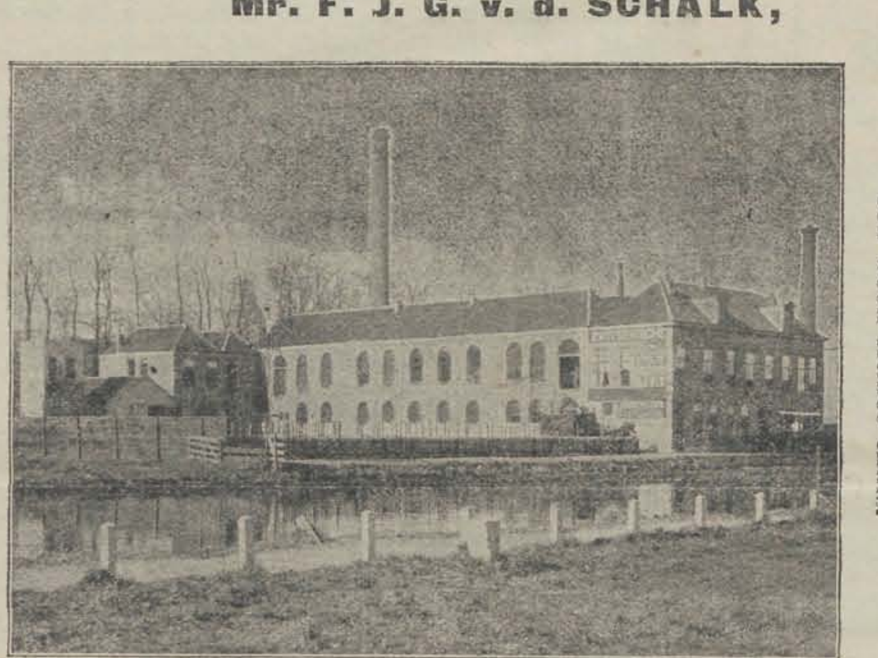
Serre-Meubelen en Decoratie.
NOORDEINDE 158.
Volières, Vogelkooien.
Lange Beestenmarkt 4-6, Den Haag.

Lingeriefabriek
„De Hollandsche Nijverheid",
LANGE POTEN 20, 's-GRAVENHAGE.

Grootste inrichting tot het leveren van
UITZETTEN en INDISCHE UITRUSTINGEN.
voor DAMES, HEEREN en KINDEREN.

Daar aan **onze ateliers** circa 80 naaisters verbonden zijn, zijn wij in staat iedere bestelling in elken verlangden tijd op maat te leveren en garandeeren wij voor **keurige modellen, nette afwerking** en **sterk concurreerende prijzen.**

Zwitsersche Wasch-, Electrische Bleek- en Strijkinrichting
„RIJSWIJK",
te RIJSWIJK (Z.-H.)
Mr. F. J. G. v. d. SCHALK,

Elke hoeveelheid **fijne strijkgoederen** wordt wekelijks franco gehaald en thuis bezorgd.
GORDIJNEN en STOOMGOEDEREN binnen een week franco thuis.

Stoomvaart-Maatschappij
„ROTTERDAMSCHE LLOYD"
Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië
in verbinding met de diensten der
Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam.	van Marseille.	te Port-Said.	te Padang.	te Batavia.
Goentoer *	3 Mei	15 Mei	20 Mei	8 Juni	10 Juni
Oengaran	17 „	29 „	3 Juni	22 „	24 „
Gedé	31 „	12 Juni	17 „	6 Juli	8 Juli
Sindoro *	14 Juni	26 Juni	1 Juli	20 „	22 „
Salak	28 „	10 Juli	15 „	3 Aug.	5 Aug.
Lawoe	12 Juli	24 „	29 „	17 „	19 „
Ardjoeno	26 „	7 Aug.	12 Aug.	31 „	2 Sept.
Soembing	9 Aug.	21 „	26 „	14 Sept.	16 „

* Dubbel schroefstoomschip. 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.
De Hoofd-Agenten: **Ruys & Co.,** *Rotterdam.*
De Agenten: **Eijkensluyters & Tromp,** Anna Paulownastraat 1*d*, *'s-Hage.*

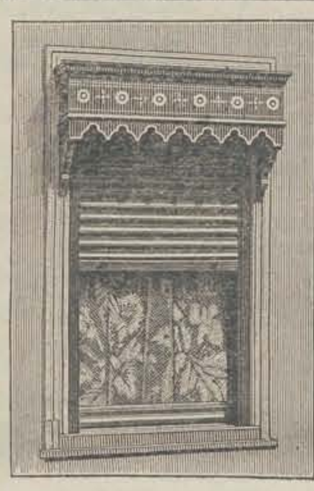
Lambert Waterreus,
Sumatrastraat 279, b/d Bankastraat, Den Haag.
TELEPHOON 317.
Importeur van indische ingrediënten voor de rijsttafel.
Ontvangen: VERSCHE DJAHÉ-KOENJIT-KOENTJIE.
Echte Indische POUCHRON THEE (in pakjes) merk T. C. K.
Samballans. - Boemboe. - Atjars etc.

F. H. BOTHE,
21, VEENESTRAAT — DEN HAAG.
SPECIALITEIT IN
GEKLEURDE, ZWARTE en CRÊME STOFFEN.
Nouveauté's voor elk seisoen.
STEEDS GROOTE ASSORTEMENTEN. BILLIJKE PRIJZEN.

LEIDEN, STATIONSWEG 19. Eerste Modes.
DEN HAAG. GEDEMPTE BURGWAL 8, bij de WAGENSTRAAT.
E. v. d. Horst.
MAGASIN de SOLDES.
DELFT, 21, CHOORSTRAAT. Nieuwste Garneering.

Grootste keuze **echte LYONSCHE ZIJDE** in zwart en gekleurd, ook andere kleedingstoffen bijzonder geschikt voor Indië,
voor de helft der gewone prijzen.
Alle goederen welke niet naar genoegen zijn, al zijn dezelve ook afgesneden, worden gaarne omgeruild.
Stalen worden op aanvrage franco toegezonden.

MAISON de BRODERIES et de DENTELLES.
Madlle P. Ch. HOEK,
8 BAZARSTRAAT 8, LA HAYE.
Grand choix. ***Prix modérés.***
Lingeries fines, Rideaux Suisses, Mouchoirs etc.
TROUSSEAUX et LAIJETTES.

HEINEKEN's
(Oudste) Glazenwasscherij
Stoom Jaloezieen en Rolluikenfabriek.
Den Haag, Wagenstraat 39a.
Amsterdam, v. d. Helststraat 1.
Utrecht, Potterstraat 20.
Hilversum. Arnhem. Nijmegen.

B. DERKSEN,
Brood- en Beschuitfabriek
„De Oude Vette Hen",
OPGERICHT 1680.
8, OUDE MOLSTRAAT—DRIEHOEKJES 8,
's-Gravenhage.
Hofleverancier.
Gewoon- en Luxe Brood, Beschuit, Krentenbrood, enz.
Geregelde bezorging door alle wijken der Stad en Scheveningen.

A. J. MESKER,
MEUBELFABRIKANT.
Hofspui 81, Telephoon No. 240, 's-Hage.
Inrichting voor complete meubileeringen, zoowel in koop, als in huur.
Complete Ameublementen voor geheele huizen, boven- of benedenhuizen steeds voorradig.
PRIJZEN STERK CONCURREEREND.
Verhuurt mede Gemeubelde boven- en benedenhuizen
GORDIJNEN. TAPIJTEN.

Laden en Lossen
van alle Goederen uit Spoorwagons en Stoombooten
(onder garantie.)

Commissie en Expeditie. Douaneformaliteiten.

Vereeniging OOST en WEST
Afdeeling 's-Gravenhage.
Aan het **Bureau Heerengracht 4,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur, inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.
Men kan die inlichtingen ook per brief vragen aan den Secretaris der 3de Commissie, den heer G. C. A. DE WITT, *de Perponcherstraat n°. 93.*

Een gep. Onderofficier O.-I. Leger voor incasseering, oppasser en huisbewaarder.

Een modiste die werk in Oost-Indië zoekt.

Een Dame die lessen geeft in Noorsch, Zweedsch, Duitsch en Italiaansch.

Drie jonge Dames voor Juffrouw van Gezelschap. Eene ook voor lectrice.

Twee bekwame linnennaaisters.

Gewezen Sergeant in W.-I. voor portier, looper of huisbewaarder; kan ook copieerwerk verrichten.

Twee jonge Dames die als Gouvernante of Bonne naar Indië willen.

Een Dame gew. onderwijzeres in Indië voor les geven aan of opvoeden van kinderen.

Een gegageerd Onderofficier der Genietroepen zoekt een betrekking voor loopend beheer: schrijfwerk of eene eenvoudige administratie; ook kantoorwerk in die richting.

Eene dame voor 't les geven aan spraakgebrekkigen.

Een Dame les geven in teekenen en portretschilderen.

Een geroutineerd boekhouder 5 jaren als zoodanig in een hotel te Parijs werkzaam. Is tevens correspondent in de moderne talen. Uitmuntende referentiën.

Eene Dame voor pianoles.

Een Heer voor administratieve betrekking of magazijnmeester.

Een Heer voor Corrector aan eene drukkerij.

Een Dame voor waarnemen van een huishouden en naar Indiën gaan.

Twee Dames om bejaarde dame gezelschap te houden.

Een Dame zoekt plaatsing als Stenograaf, ook voor les geven.

Een jonge Dame zoekt een t'huis zonder salaris bij eene dame om deze in de avonduren gezelschap te houden; kan in 4 talen voorlezen en maakt muziek.

Twee Dames om met eene familie op reis te gaan; waarvan de éénе Hollandsch, Duitsch, Fransch en Engelsch spreekt, hebben veel gereisd.

Eene Juffrouw voor Depôthoudster.

Een bekwaam machinist machine bankwerker voor plaatsing in Oost- of West-Indië.

Een gew. O.-I. ambt. voor adm. betrekking.

Eene Dame v/h maken van fijne handwerken.

Een Dame voor administratieve betrekking.

Gevraagd dochters van oud-Indiërs genegen om als kinderjuffrouw met familie naar Indië te gaan.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani,